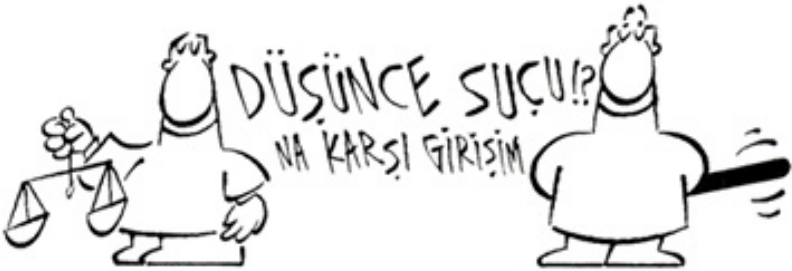

DÜŞÜNCEYE ÖZGÜRLÜK

2019 Raporu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: 2019'u Ardımızda Bırakırken...	1
OHAL Sürüyor...	3
Erdoğan'ın Kararı Varsa Hukuk Teferruatıdır...	5
“Batağa Düşen Savaşa Sarılır”	7
Yargının Fethi...	9
Yargı Reformu: Dağ Fare Doğurdu...	11
Kaybedilince Yenilenen Seçim...	12
Kayyım Darbesi...	15
Hedeftekiler-1: Basın ve Gazeteciler...	17
Hedeftekiler-2: Akademi...	24
Hedeftekiler-3: Hak Savunucuları...	26
Hedeftekiler-4: Türkiye'nin 3. Büyük Partisi Hapiste...	30
Hedeftekiler-5: Sosyal Medya ve İnternet...	32
Devletin Orasına Burasına Hakaret	37
“O Halde Sen De Teröristsin!...”	41
Polisin insafına bırakılan Anayasal hak: Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü...	45
Yayınlama Özgürlüğü...	49
Her Türlü Hukuksuzluğun Güvencesi: Cezasızlık...	52
SON SÖZ	56

ÖNSÖZ: 2019'u Ardımızda Bırakırken...

2019'u yalnızca düşünce ve ifade özgürlüğü başlığında kayda geçen endişe verici gelişmelerle anımsamayacağız. Başka çok sayıda toplumsal ve siyasal gelişme dünyanın farklı yerlerinde az ya da çok hafızalarda yer edecek. Bunlar arasında yerel, bölgesel ve küresel olayların hepsinden bir parça olacağına da şüphe yok.

Türkiye toplumunun ve belki dünyanın da büyük kısmının “kutupların erimesi” ile sınırlı gördüğü “ısınma” sorunu kelimenin tam anlamıyla “küresel bir iklim krizinin büyümekte olduğunu” gözler önüne seriyor. Bilim dünyası Avustralya’da aylardır süren orman yangınlarının failine yıllardır işaret ediyorlardı. Yeryüzündeki hiç bir canlılığın bu sorundan ve yarattığı sonuçlardan kaçma şansı olmadığı ortada. Elbette Türkiye’de yaşayanların da...

2011’den bu yana devam eden Suriye iç savaşı, İran gerilimi, Doğu Akdeniz güç mücadeleleri, Libya ve başka bir dizi başlık 2019 Türkiye’si’nden akılda kalacak bölgesel gelişmeler arasında sayılabilir.

Türkiye’nin dahili listesi de oldukça uzun...

25 yılını geride bırakan Düşünce Suçu(!?)’na Karşı Girişim (DSKG) her yıl ortak toplumsal hafızamıza katkı sunmak amacıyla da bu çalışmayı yayınlamaya devam ediyor. Düşünce ve ifade özgürlüğünün yoğunlukla baskılandığı, ihlal edildiği alanları başkıklandırarak, örnek vakalarla sürekli kayda geçmenin önemine inanıyoruz.

Türkiye; başka başlıklarda da ileri sürülebilir olmakla birlikte; temel hak ve özgürlükler, demokrasi, hukuk devletinin niteliklerini taşıma ve nihayetinde düşünce ve ifade özgürlüğü alanlarında insanlığın ortak kazanımlarından hızla ayrışmaya devam ediyor. Benzer eğilimlerin az ya da çok başka ülkelerde de görülmesinde teselli arayacak değiliz!

Türkiye, 3 bin 128 ihlal kararıyla AIHM tarihinde (1959-2018) en fazla mahkumiyette ilk sırada. 2019’da da bu tablo değişmedi; 32’si ifade özgürlüğü, 12’si adil yargılanma hakkı en az 95 ihlal kararı verildi.

Düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırlarının genişliği ve sağlıklı politika üretimi arasında doğrudan bir bağ var. Politika ve daha genel anlamda karar süreçlerinin en geniş ortak paydalarda oluşabilmesinin imkanları Türkiye’de hızla azalıyor. Bizzat Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın liderliğinde toplumu kutuplaştırma, muhalefeti kriminalize etme çabaları aratarak devam ediyor. Eğitimden, ekonomiye, sağlıktan, yaşamaya... vb. akla gelebilecek tüm süreçler Erdoğan’ın iki duğasının arasında şekilleniyor. “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi” ile birlikte, zaten sorunlu olan denge ve denetleme mekanizmaları un ufak hale geldi. Yargının, medyanın ve ekonomi aktörlerinin “Erdoğan’a rağmen” bir açıklamada bulunmaları mümkün değil! Muhalefeti terör örgütlerine yamamak, Erdoğan’ın günlük egzersizi haline geldi.

Sorunlar küreselleşirken, Türkiye’nin bu eğiliminin küresel sonuçları olmayacağını düşünemeyiz. Bölgesel ve yerel sorunlara karşı Türkiye’nin ürettiği politikaların ve nihayetinde attığı adımların, toplumsal mutabakata dayanmadığı, insanlığın ortak demokratik paydalarıyla fıkri ve vicdani bağlarını koparmış siyasetçiler eliyle alındığı, aksini mümkün kılmanın ön şartının her alanda düşünce ve ifade özgürlüğü üzerindeki baskıların kırılmasıyla mümkün olacağı gerçeği gözardı edilmemeli.

2020 yılının, “düşünenler de dahil”, dünyanın tüm canlıları için dayanışmanın ve ortak demokratik mirasımıza katkılarımızın artacağı bir dönemin başlangıcı olması için çalışmaya devam edeceğiz.

Sevgilerimizle...

Mustafa Kumral

(*) Taksim’de polis ablukasında tutulan HDP’li vekiller (11 Şubat 2019)

OHAL Sürüyor...

15 Temmuz darbe girişiminden beş gün sonra, 20 Temmuz 2016’da ilan edilen ve 3 aylık sürelerle 7 kez uzatılan “Olağanüstü Hal (OHAL) ilanının” kaldırılmasının üzerinden bir yıl geçti. Sistemik olarak yaşanan hak ihlalleri, sıradanlaşan işkence ve kötü muamele uygulamaları ve kural haline gelen cezasızlık ile 19 Temmuz sonrasında da OHAL’in adı dışında herşeyiyle sürdüğü görülüyor.

Basın açıklamaları mülki idare tarafından neredeyse istisnasız olarak yasaklanırken; gözaltılar, tutuklamalar hız kesmedi. 2019 yılının ilk 11 ayında kolluk güçlerinin yargısız infaz eylemlerinde 10 kişi yaşamını yitirdi. Aynı süre içerisinde Türkiye İnsan Hakları Vakfı’na (TİHV) 840, İnsan Hakları Derneği’ne 840 işkence mağduru başvurdu. 962 toplantı ve gösteriye müdahale edilirken, 2.886 kişi bu müdahalelerde kaba dayak ve kötü muameleye maruz kaldı. 7 zorla kaçırma vakası tespit edildi.

Kürt illerinin yanı sıra Ankara Emniyet Müdürlüğü de işkence iddialarıyla sıklıkla gündeme geldi. Kendilerinden haber alınmayan ve polis tarafından kaçırıldıkları öne sürülen 6 kişiden 4'ünün aylar sonra Ankara Terörle Mücadele Şubesi'nde gözaltında tutulduğu açıklandı. 15 Kasım 2019 itibarıyla 355 ceza infaz kurumunda toplam 286 bin 500 tutuklu ve hükümlü bulunurken; cezaevlerindeki işkence uygulamaları, her türden keyfi muamele ve disiplin cezaları, hücre cezaları, sürgün ve sevk uygulamaları yakın tarihte görülmedik boyutlara ulaştı.

TBMM OHAL Komisyonu'nun görev süresi 1 yıl daha uzatılırken, AİHM tarafından da "etkin" iç hukuk yolu olarak kabul edilen komisyonun 2 yılda verdiği 98 bin karardan 88 bini 'haklarında kesinleşmiş yargı kararı bulunmaksızın kamu görevlerinden ihraç edilen' başvuruçular aleyhine sonuçlandı; komisyonun etkinliği(!) ortaya çıktı! Örnek bir olayla durumu netleştirelim: İhraç edilen eğitimci Engin Karataş'ın başvurusu, "İşimi istiyorum" eylemleri nedeniyle reddedildi. Komisyon, Karataş'ın ihraç edilmesinden sonra yaptığı eylemlere açılan soruşturma ve davaları gerekçe göstererek "örgütle irtibatlı olduğuna" karar verdi!

Kamudan idare kararlarıyla ihraçlar da sürüyor. Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Diyarbakır Şube Eş Başkanı Recep Oruç, Sağlık Bakanlığı tarafından 375 sayılı KHK'yla verilen yetkiyle ihraç edildi. Katıldığı bir basın açıklaması nedeniyle gözaltına alınıp görevden uzaklaştırılan Oruç, hakkında açılan davanın be-
raatle sonuçlanmasının ardından görevine iade edilmeyi bekliyordu.

Anayasa Mahkemesi (AYM), OHAL dönemindeki işlemlerle ilgili kamu görevlilerine cezasızlık getiren KHK düzenlemesinin iptalini reddetti, OHAL döneminde 14 günlük gözaltı süresine de onay verdi. Gözaltı süresinin olağan döneme göre daha uzun tutulmasının kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını sınırlamadığını iddia etti.

Öte yandan iktidar partisi, OHAL KHK'sıyla uygulanmaya başlanan ve AYM'nin iptal ettiği 'memuriyete girişte güvenlik soruşturması şartını' yasalaştırmak için Meclis'e bir torba kanun teklifi sundu. Tepkiler üzerine şimdilik geri adım atılırken, iktidar düzenlemeden vazgeçmiş değil.

Erdoğan'ın Kararı Varsa Hukuk Teferruattır...

Temmuz 2018'de yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi bir buçuk yılı geride bırakırken TBMM'nin, Erdoğan karşısında yetki ve prestij kaybı çok daha görünür hale geldi. Hukuksal normların yerini keyfi uygulamalar alırken artık kanun hükümleri bile yürütme kararıyla yok sayılabiliyor. Erdoğan'ın hükümleri kanunların bile üstünde yer alıyor!

Başkanlık sisteminin ilk yılında TBMM'de sadece 39 kanun teklifi yasalaşırken, aynı dönemde Erdoğan tek başına 1.915 kanun hükümünde karar ve kararnameyi yürürlüğe soktu. Yayınlanan 55 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 31'i diğer Cumhurbaşkanı Kararnameleri'nde değişiklik yapılmasına ilişkindi. Başka bir ifade ile, Erdoğan pek çok konuda kendi yaptığı düzenlemeleri çok kısa bir süre sonra kendisi değiştirdi. Yapılan idari düzenlemelerde “denetim makamı” ile “denetlenen makam”ın Erdoğan'ın elinde birleşmesi, tahmin edildiği gibi, “denetimsizlik” ile sonuçlandı. Gensoru ve sözlü soru önergesi verme hakkı ellerinden alınan milletvekillerinin tek “bilgi alma yöntemi” olan yazılı soru önergelerinin yanıtlanma oranı yüzde 5'e kadar geriledi.

Erdoğan, bu süre içerisinde yaptığı atamalarla tüm kamuyu yeniden şekillendirdi. 13 ayda 2 bin 241 atama kararına imza atıldı. Kamu ihaleleri, özelleştirme, kamulaştırma, arazi tahsis, imar plânı, bayındırlık projeleri, kamu görevlilerinin atanması gibi pek çok konuda, kişiye özel düzenlemeler yapıldı.

Faiz ve enflasyonun doğru orantılı olduğunu iddia eden Erdoğan'ın Merkez Bankası'yla arasında süren 5 yıllık kavga da nihayete erdi, tarihinde ilk kez bir Merkez Bankası Başkanı görevden alındı. Erdoğan'ın başkanlık modelinde hiçbir kurum ya da kişi açısından yasa güvencesinin kalmadığı, tüm normların tek kişinin kararı ve imzasına bağlandığı bir kez daha ortaya çıktı.

“Batağa Düşen Savaşa Sarılır”

2015 genel seçimlerinde AKP, meclisteki çoğunluğunu kaybetmiş, HDP’nin barajı aşması Meclis aritmetiğini tamamen değiştirmişti. Ancak, seçim sonuçlarını beğenmeyen ve iç politik dengeleri kendi lehine çevirmenin en kestirme yolunun savaş politikalarına dönmek olduğunu hesaplayan Erdoğan, çözüm masasını devirdi ve ülkeyi yeniden savaş sarmalına döndürdü. İçeride “güvenlik” operasyonları, sokağa çıkma yasakları ve yaşanan katliamlarla başlayan süreç, hemen ardından dış politikada da savaş konseptinin hızla uygulanmasıyla sürdü.

Suriye’ye yönelik önceki yıllarda yapılan “Fırat Kalkanı” ve “Afrin” operasyonları 2019’da Kobani’yle sürdü. 2020’ye gelindiğinde Suriye’deki kriz sürerken Türkiye “maceracı” politikalarına Libya’ya müdahaleyi de ekledi. Yaşananların ifade özgürlüğüne yansımaları ise barışı savunmanın ve savaşa karşı çıkmanın “suç”(!) sayılması oldu. Ekim 2019’da “Barış Pınarı” ismi verilen operasyonla askerler Suriye’ye girerken; başta HDP’li vekiller, barış savunucuları, gazeteciler ve sosyal medya kullanıcıları olmak üzere tüm muhalif seslere karşı da adeta savaş başlatıldı! Gözaltılar ve yasaklar ardı ardına geldi...

“Suriye sınırındaki hattı özel güvenlik bölgesi ilan eden Urfa Valiliği; bölgede röportaj yapılmasını ve görüntü alınmasını yasakladı,

gazetecileri tehdit etti. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), aleyhte yapılacak yayınların “susturulacağını” duyurdu. Ardından eylem yasakları geldi: Şırnak, Urfa, Adana, Kocaeli, Aydın, Van, Antep, Hakkâri, İzmir, Mardin, Eskişehir, Dersim, Batman ve Iğdır’da her türlü protesto yasaklandı.

Operasyon kararını eleştiren 839 hesap için soruşturma başlatıldı; en az 186 kişi gözaltına alındı, 24’ü tutuklandı. Sosyal medya kullanıcıları “terör örgütü propagandası”, “kara propaganda yaparak, halkı kin ve nefrete tahrik etme” ile suçlanırken, gözaltına alınanlar arasında gazeteciler de bulunuyordu. HDP Eş Genel Başkanları Sezai Temelli ve Pervin Buldan ile milletvekilleri Gülistan Kılıç Koçyiğit, Leyla Güven, Berdan Öztürk ve CHP Milletvekili Sezgin Tanrikulu hakkında da operasyona ilişkin açıklamaları nedeniyle “terör örgütü propagandası yapma” ve “hükümeti aşışılama” iddiasıyla soruşturma başlatıldı.

Yargının Fethi...

2010 yılıyla başlayan süreçte Anayasal ve yasal değişikliklerle yargı adım adım siyasal erkin kontrolü altına girdi. Önce HSK'nın, ardından da Yüksek Mahkemelerin yapıları değiştirildi. Çıkarılan her yargı paketiyle durum daha da kötüleşirken; OHAL'le birlikte polis-savcı-mahkeme-üst mahkeme zinciri tamamen denetim altına alındı. Bütün bunlara rağmen, istenmeyen kararlar çıktığında mahkeme heyetleri değiştirildi.

Daha da olmadı, Cumhurbaşkanı “Ben bu karara uymuyorum, saygı da duymuyorum” diyebildi. 2019’a gelindiğinde mahkemeler artık sistematik olarak asılsız suçlamaları kabul ederek, hiçbir kanıt olmadan hükümetin siyasi muhalif olarak kabul ettiği kişiler hakkında hükümler kuruyor. İnsanların neden tutuklandığı veya tutukluluklarının neden sürdürüldüğünü artık hukuki metinler açıklayamaz durumda...

Sonuçta hiçbir zaman “Bağımsız ve Tarafsız” olamayan yargı, artık hiç olmadığı kadar da hukuksuz ve kanunsuz... Yargının nasıl adım adım zapt edildiğinin öyküsünün özeti ve ayrıntıları için [tıklayınız.](#)

Erdoğan, 2014 yılında Cumhurbaşkanı seçildiğinde “Alışılmış bir cumhurbaşkanı olmayacağını” açıklamıştı; bu sözünü 2019’da da tuttu! Her fırsatta meclise ve yargıya neler yapılması gerektiğini empoze etmeyi sürdürdü. Geldiğimiz noktada artık yüksek yargı organlarının başkanları Erdoğan’ın yurtiçi gezilerinde bile yanında yer alıyor, bu durum atamalara da yansıyor. Erdoğan’la ilgili eleştirilere ve protestolara re’sen soruşturma ve dava açan yargı mensupları terfi alırken, örneğin “cumhurbaşkanına hakaret” suçunu düzenleyen TCK 299’un iptali için AYM’ye başvuran hakim sürgün edildi.

Resmi rakamlara göre Türkiye’de şu an 20 bin 719 hakim ve savcı görev yapıyor. Yani OHAL döneminde ihraç edilen binlerce yargı mensubu da düşünüldüğünde darbe girişiminin ardından 3 yıllık sürede en az 9 bin 323 yeni hakim ve savcı göreve başladı. Anayasa Mahkemesi dahil yüksek yargının büyük çoğunluğunun atanmasında da Erdoğan tek belirleyici. Bağımsız yargının Adli Yıl Açılış Törenleri artık Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nda yapılırken; bu yıl 50’nin üzerinde Baro, törene katılmayacaklarını açıkladı. Erdoğan “yargının sadece kendi işleyişinde bağımsız olduğunu ve kendisinin de yargının başı olduğunu” söyleyerek ‘provokatörlük’ ile suçladığı baroların yönetimlerine de müdahale etme arayışında.

Yerel mahkemelerde AYM ve AİHM kararlarını görmezden gelme pratikleri artıyor. Erdoğan’ın “saygı duymadığı” kararlara artık yerel mahkemeler de direniyor. Yetkisini uluslararası hukuktan alan AİHM’in ya da anayasal olarak en yüksek yargı mercii olan AYM’nin her kurum ve kişi için bağlayıcı kararları, iktidar tarafından beğenilmeyince uygulanmıyor.

Yargı Reformu: Dağ Fare Doğurdu...

2019 yılında bir yargı reformu paketi daha yasalaştı. Paketin ilkelere, kendinden önceki yargı paketlerinde olduğu gibi “hak ve özgürlüklerin daha etkin korunması, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının geliştirilmesi, makul sürede yargılanma hakkının gözetilmesi ve yargıya güvenin artırılması” olarak sunuldu. Ancak apar topar mecliste kabul edilerek yasalaşan paketin sonucu da kendinden önceki yargı reformlarından farklı olmayacak.

Yargı reformunda ifade özgürlüğünü siyasal ve yargısal uygulamalarla daraltan düzenlemeler korunuyor. Gazetecilerin, akademisyenlerin, siyasetçilerin, yazarların “terörizm” ya da “devlet büyüklerine hakaret” suçlamalarıyla yargılanması, hapse atılması son bulmuyor. Terörle Mücadele Kanunu’na “eleştiri suç olmaz” ifadesi eklendi. Böylece eleştiriyi “suç”(!) olmaktan çıkardığını öne süren iktidar, reformla birlikte bir de “seri muhakeme” olarak adlandırılan “ceza pazarlığını” mevzuata soktu. Savcılara yargılama olmaksızın cezaı belirleyebilme yetkisi tanındı. Soruşturma evresindeki tutukluluk 2 yıla sınırlandırıldı. Ancak dava açılması durumunda tutukluluğun üst sınırı, halihazırda olduğu gibi, 5 yıl. Halbuki çözüm oldukça basitti; Anayasa ve AİHM içtihatlarına uyulması...

Kaybedilince Yenilenen Seçim...

31 Mart Yerel Seçimleri sürecinde yaşanan ihlaller yarışın başında zaten başlamıştı. Devlet imkanları eşitsiz bir şekilde kullanılırken, partisinin seçim kampanyasını sürdürmek için sahada olan Erdoğan da cumhurbaşkanlığının her türlü imkanından yararlandı. Örneğin devlet televizyonu TRT seçim döneminde AKP-MHP ittifakına, muhalefetten 10 kat fazla yer ayırdı. HDP ise iktidarın hedef göstermelerinin dışında ekranda yer bulamadı.

Erdoğan, kendine destek vermeyen bütün yurttaşları terör örgütleri ile bağlantılı “düşman” ilan etti ve adeta ülkeyi ikiye böldü. Her fırsatta muhalefeti hedef gösterip “yargı sopasıyla” tehdit etti. Başta Erdoğan olmak üzere devlet yetkilileri, seçimleri kazansalar bile muhalefet adaylarına görev yaptırılmayacağını ilan etti. Medya organlarına muhalefet adayları hakkında “fişlemeler” servis edilirken, Bakanlar yurttaşları “firçaladı”.

Seçim döneminde İHD’nin verilerine göre 9’u HDP’ye yönelik 13 saldırı/polis baskını yaşandı. Bu saldırılarda 3’ü vekil 7 kişi yaralandı. 11 kez yasaklamaya maruz kalan HDP’nin 713 üyesi gözaltına alındı, 107’si tutuklandı.

Seçim gecesi AKP'nin İstanbul adayı Binali Yıldırım “Seçimi kazandık” açıklaması yaptı. Bu açıklamayla eş zamanlı olarak Anadolu Ajansı veri akışını durdurdu. 13 saat boyunca süren karartmanın ardından YSK, İstanbul’da CHP’nin önde olduğunu açıklayınca, AKP “oyların çalındığını” iddia etmeye başladı. Seçim sonucunda AKP birinci parti olmayı sürdürürken en büyük 6 şehirden İstanbul ve Ankara’nın da arasında olduğu 5’inde CHP adayları seçimleri kazandı. HDP kayyum atanan belediyelerin çoğunluğunu geri aldı. Ancak iktidar partisi kaybettiği illerde seçimleri şaibeli ilan etti, daha önce “milli irade” olan sandık sonuçlarını “darbe girişimi” olarak tanımladı. Hatta OHAL döneminde KHK ile mağdur edilen binlerce kişinin oy kullanma hakkı olamayacağını bile öne sürdü.

AKP’nin seçim sonuçlarına itiraz ettiği illerde yeniden sayımlar yapılırken, iktidarın kazandığı illerde YSK, muhalefetin itirazlarına karşı aynı işlemleri yapmadı. Örneğin AKP’nin yarışı HDP’nin az farkla önünde tamamladığı yerlerde yapılan itirazların tamamı İlçe Seçim Kurulları tarafından reddedildi. Örneğin YSK, binlerce taşımali asker, polis ve korucunun oylarıyla seçim sonucunun belirlendiği Şırnak’la ilgili HDP’nin yaptığı itirazı “seçim sonuçlarını etkilemediği” gerekçesiyle reddetti.

Dokuz8Haber sitesinin yaptığı araştırmaya göre, 167 farklı itirazda HDP’nin 17 itirazının sadece 3’ü -ki bunlar zaten seçimi kazandığı yerler- kabul edilirken, AKP’nin 78 itirazından 68’inin kabul edildiği tespit edildi. Kabul rakamları, İyi Partili adaylar için 30 başvuruda 8, CHP için 16’da 7 iken; Cumhur İttifakı bileşeni MHP için ise 16’da 11 olarak kayıtlara geçti... Seçimleri HDP’li adayların kazandığı ya da sonuçlara itiraz ettiği birçok ilde mülki idare tarafından toplantı ve gösteriler yasaklandı. HDP’nin kazandığı birçok merkezde seçim öncesinde YSK tarafından adaylıkları onaylanan, öncesinde KHK ile görevden alınmış, adayların mazbata alamayacaklarına hükmedildi. Seçmenlerin iradesi yok sayılarak 6 belediye eş başkanı ve 50’den fazla belediye meclis üyesinin mazbataları verilmedi. Böylece belediyelere YSK eliyle kayyum atanmış oldu.

İstanbul seçimlerinin belirsizliği iktidarın zorlamalarıyla haftalarca sürerken, YSK sonunda -hukuk devleti olabilme ilkeleri bir yana mevcut anti-demokratik yasalara dahi aykırı şekilde- İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerini iptal etti. Kararda, AKP'nin "oylarımız çalındı" iddiasına ilişkin tek veri yer almadı. Aynı zarfta yer alan 4 oydan; İstanbul Belediye Başkanlığı pusulasının iptal edilip, diğer 3 oyun neden geçerli sayıldığına ilişkin herhangi bir izah yapılamadı. Seçimin iptalinin gerekçesi olarak, *"754 adet sandık başkanının kamu görevlisi olmaması"* gösterilirken, bu sandık başkanlarının nasıl bir usulsüzlük yaparak sonuca etki ettiği ortaya konamadı. Nihayetinde İBB Başkanlık seçimleri 23 Haziran'da yenilendi. CHP'nin adayı Ekrem İmamoğlu 3 ay sonra bir kez daha seçimi kazandı. 14 bin olan oy farkı bu sefer 800 bine çıktı.

AKP'nin yerel yönetimlerde kan kaybetmesinin ardından yönetmelik değişiklikleri ve yetki devirleri ile belediye başkanlarının zaten sınırlı yetki ve sorumluluk alanlarını kısıtlayan düzenlemeler gündeme geldi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tüm kentsel dönüşüm uygulamalarına müdahale etme yetkisi verildi. Belediye başkanlarına verilen "belediye iştiraklerine yönetici atama yetkisi" yönetmelikle belediye meclislerine devredildi. İstanbul Boğazı ile ilgili planlama, izin ve denetim yetkilerinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden alınarak Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından oluşturulacak kurullara devredilmesini öngören bir yasal düzenleme hazırlandı.

Kayım Darbesi...

Yerel yönetimlere yönelik sistematik “kayım atama” işlemlerine 2019 yılında da devam edildi. Yerel seçimlerin üzerinden 5 ay geçtikten sonra İçişleri Bakanlığı, ilk olarak Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediyeleri başkanlarını görevden aldı. Seçilmiş belediye eş başkanlarının yerlerine 3 kentin valileri atandı.

Belediyelere kayıym atanmasının yolu, OHAL döneminde çıkarılan 674 sayılı KHK ile açılmıştı. 2019 yerel seçimlerine kadar HDP’li 96 belediyeye operasyon düzenlendi. 31 Mart seçimlerinde Diyarbakır’da Adnan Selçuk Mızraklı oyların yüzde 62,93’ünü aldı. Mardin’de daha önce yerine kayıym atanan Ahmet Türk, oyların yüzde 56,24’ünü alarak yeniden göreve geldi. Van’da da Bedia Özgökçe Erta, yüzde 53,83 oyla belediye başkanı seçildi. Yani seçmen kayıymlara cevabı sandıkta vermişti. Ama Erdoğan, belediyelere yeniden kayıym atanacağı söyleyerek ülkede serbest seçim hakkının olmadığını seçimlerden 6 ay önce ilan etmişti. Kayıymlar, seçimle göreve

gelen belediye meclis üyelerinin ortadan yerlerine kendi atadıkları encümenleri koymak marifetiyle belediye meclisleri çalışmalarını da sonlandırdılar. Örneğin Van’da, 31 Mart yerel seçimlerini kazanan adayların hiçbiri artık görevde değil.

Kayyım atamalarıyla eş zamanlı olarak Diyarbakır, Van ve Mardin başta olmak üzere 29 ilde başlatılan operasyonlarda, aralarında seçilmiş yerel yöneticilerle belediye çalışanları ve HDP yöneticilerinin olduğu 418 kişi gözaltına alındı. Birçok kentte yapılan protesto gösterileri de engellendi. Valilikler Mardin ve Gaziantep’te 30; Diyarbakır, Adana, Muş ve Kocaeli’nde 15; İzmir’de 10 gün boyunca eylemleri yasakladı. Van’da ise eylem ve etkinlik yasakları 1.000 günü aşkın süredir zaten yürürlükteydi. İHD’nin verilerine göre sadece operasyonların ilk haftasında protestolarda gözaltına alınanların sayısı 1.000’i aştı.

Ağustos ayında başlayan operasyonlar 3 belediyeye de sınırlı kalmadı. 2020’ye girerken kayyım atanan HDP’li belediye sayısı 32’ye, tutuklanan belediye eş başkanlarının sayısı 24’e yükseldi. Belediye çalışmaları suçlama konusu yapıldı; basın açıklamalarına katılmak, belediyelerin erzak ve giyim yardımları suç unsuru olarak gösterildi... Yerel yönetimlere yönelik operasyonlar HDP’yle de sınırlı kalmadı. CHP’li İzmir’in Urla Belediyesine de kayyım atandı. “Örgüt üyeliği” suçlamasıyla tutuklanan Belediye Başkanı İbrahim Burak Oğuz’un yerine ilçe kaymakamı kayyum atandı; belediye meclisinin görev ve sorumlulukları burada da encümenlere devredildi.

Hedeftekiler-1: Basın ve Gazeteciler...

Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) örgütünün her yıl yayınladığı Dünya Basın Özgürlüğü Endeksinde Türkiye 157’nci sırada yer alarak 2018 sıralamasındaki yerini korudu! Freedom House’un 2019 raporuna göre de “basının özgür olmadığı ülkeler” arasında yer almaya devam ediyoruz.

İlgili kurumların değerlendirme kriterleri ve buna bağlı olarak açıkladıkları sayılarda farklılıklar olsa da 2020’ye 100’ün üzerinde gazeteci cezaevlerinde “merhaba” dedi. Tutuklu gazetecilerin çoğunluğu üç temel suçlama ile hapis yatıyor: darbe, terör örgütü üyeliği ve terör propagandası. Yargılanan her 5 gazeteciden 4’ü ceza aldı. Gazetecilere yöneltilen suçlamaların yüzde 42’sini “propaganda”, yüzde 16’sını “örgüt üyeliği”, yüzde 13’ünü -başta Cumhurbaşkanı’na olmak üzere- “hakaret” kanunlarına muhalefet oluşturuyor.

Tutuklu gazeteciler listesinde yer alan isimlerin bazıları aynı dosya kapsamında mükerrer tutuklamalar yaşadı. Çünkü bir hakimın serbest bıraktığı gazetecinin, savcılığın itirazının ardından koşullar ve suçlamalar değişmeksizin başka bir hakim tarafından kısa süre içerisinde yeniden tutuklandığı örnekler sıklıkla yaşanıyor. Altan ve Yılmaz vakaları tipik örnekler: Gazeteci yazar Ahmet Altan, 1.138

gün tutukluluğun ardından 4 Kasım'da tahliye edildi ancak özgürlüğü sadece 8 gün sürdü. İdris Yılmaz, Afrin operasyonu ile ilgili sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek, 22 Ocak'ta "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" iddiasıyla tutuklandı. 16 Mayıs'ta tahliye edilen gazeteci hemen ardından hakkında "örgüt üyeliği" suçlamasıyla açılan yeni bir dosya kapsamında tekrar tutuklandı.

"Onlar gazeteci değil, terörist"

İktidar, 'hapiste olanların gazeteci olmadığı, olanların da gazetecilikten ötürü hapiste olmadığı' iddiasını tekrarlaya dururken, 2019 boyunca en az 13 gazeteci tutuklandı, en az 82 gazeteci gözaltına alındı. 33 gazeteci hakkında yeni davalar açıldı. Yıl boyunca gazeteciler 733 kez hakim karşısına çıkarken; 76 gazeteci 249 yıl 11 ay 15 gün hapis cezası aldı. Gazetecilerin yaptıkları haberler, yazılar, sosyal medya paylaşımları, takip ettikleri eylemler suçlama konusu yapılırken savcılıkların suç üretmekteki yaratıcılıkları da sınır tanımadı! Gazeteciler "ekonomiyi itibarsızlaştırmak", "devlet karşıtı gazetecilik yapmak", "basın açıklamalarına sözde haberci kimliği ile katılmak", "toplumu devlete karşı kışkırtmak" gibi ithamlarla sıklıkla karşılaştı.

Erdoğan'ın basınla kavgası ülke sınırlarını sıklıkla aşıyor. Cumhurbaşkanı, 24 Ekim tarihli kapağında fotoğrafını kullanarak Suriye operasyonunu eleştiren Fransız 'Le Point' dergisinden şikayetçi oldu; "cumhurbaşkanına hakaret" suçlamasıyla dava açılmasını istedi.

Anayasa Mahkemesi'nin çelişkisi

Anayasa Mahkemesi, Mayıs ayında, bireysel başvurularını yıllar sonra gündemine aldığı 10 gazeteciden sadece Murat Aksoy, Deniz Yücel ve Kadri Gürsel dosyaları hakkında ihlal kararı verdi. Oysa gazetecilerin hepsi haberleri, yazıları ve paylaşımları nedeniyle yargılanıyordu. Yani suç delilleri birebir aynıydı. Ancak yüksek mahkeme basın ve ifade özgürlüğüne dair önceki içtihatlarını bir yana bıraktı, gazetecilik faaliyetlerini suç olarak gören bir yaklaşımı benimsedi.

Deniz Yücel kararında, “*röportajdaki görüşlerin yayınlanması sebebiyle bir gazetecinin suçlanması basın faaliyetlerini ciddi biçimde engelleyebilir*” diyen, Kadri Gürsel kararında da “*bir ifadenin terörle bağlantılı bir suçlamaya konu edilebilmesi için şiddet ve isyana çağrı mahiyetinde olması*” şartını arayan Yüksek Mahkeme, başvurularını reddettiği gazeteciler hakkında bu gerekçeleri görmezden geldi; “*terör örgütleri lehine algı oluşturma*” iddiasını yeterli buldu. Ayrıca Yüksek Mahkeme, Cumhuriyet gazetesi yöneticileri hakkındaki kararıyla gazetelerin yayın politikasının topyekûn suçlanması da önünü açtı. Böylece AYM, birbirine zıt ve çelişkili değerlendirmeler yapmasıyla, “yargı kararlarının hukuk dışı saiklerle alındığı ve ülkede hiç kimsenin hukuki güvence altında olmadığı...” iddialarını haklı çıkardı.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Basın İlan Kurumu

Yıl boyunca hükümete muhalif yayınlarıyla bilinen kuruluşlar idari cezaların da hedefiydi. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) 2019’da 12 kanal, 1 radyo ve 23 yayına toplam 3 milyon 854 bin 476 lira para cezası kesti. TELE 1, HDP’nin grup toplantısını canlı yayınladığı için; Radyo Sputnik “hükümet ve İstanbul depremine yönelik eleştiri”, KRT TV de “Erdoğan’a yönelik eleştiri” nedeniyle RTÜK’ün hedefi oldu. Öte yandan RTÜK Başkanı’nın teklifi üzerine kurul üyesi Faruk Bildirici’nin üyeliği düşürüldü. Bildirici, 11 Temmuz 2019’da CHP kontenjanından RTÜK üyeliğine seçildikten sonra, kurumun karar alma süreçlerini ve bağımsızlıktan uzak uygulamalarını kamuoyuyla paylaşıyordu.

Çıkarılan bir kararnameyle Basın İlan Kurumu ve TRT’den sonra Anadolu Ajansı’nın da denetlenme ve atama yetkisi Cumhurbaşkanlığına devredildi. Ardından, basını hizaya getirmek için Basın İlan Kurumu da devreye girdi; muhalif gazetelere ilan ambargosu uygulanmaya başlandı.

Medya'nın Hal-i Pür Melali

Yaklaşık yüzde 90'ı iktidarın etkisi altında olan medya, neredeyse tek merkezden yönetiliyor. 10 binin üzerinde gazeteci işsiz... Gazeteciler başta Erdoğan olmak üzere devlet yetkilileri ve siyasiler tarafından hedef gösterilmeye devam ediyor. Yıl boyunca en az 10 gazeteci fiziksel saldırıya uğradı. Hükümete yakınlığıyla bilinen Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), gazetecileri fişleyip hedef gösterdi.

Gazetecilere yönelik baskının bir diğer boyutu da tek seslilik ve sansür uygulamaları oldu. Örneğin TV5 kanalında “Gündemdekiler” adlı programa konuk olan Beyoğlu Belediye Başkan adayı Alper Taş'ın LGBTİ+ haklarını savunması üzerine program yayından kaldırıldı, programın sunucusu gazeteci Çağlar Cılara da işten çıkarıldı. Yeni Şafak gazetesi; Kemal Öztürk'ün Yüksek Seçim Kurulu'nun İstanbul seçimlerine dair kararını eleştirdiği yazısını, Özlem Albayrak'ın CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu'na verilen cezayı eleştirdiği yazısını yayınlamadı. İki yazar gazeteyle yollarını ayırdı...

Gazetecilerin 2019'daki adliye mesailerinden örnekler;

- Cumhuriyet gazetesi davasında 5 yılın altında hapis cezasına mahkum edilen ve cezaları İstinaf Mahkemesi kararıyla kesinleşen Güray Öz, Önder Çelik, Musa Kart, Hakan Kara, Mustafa Kemal Güngör ve Emre İper Nisan ayında yeniden cezaevine girdi. Eylül ayına gelindiğinde Yargıtay mahkumiyet kararlarını bozdu, gazeteciler tahliye edildi. Bozma kararının ardından yeniden görülen davada yerel mahkeme Yargıtay kararına yalnızca Kadri Gürsel için uyarak beraatine, diğer sanıklar hakkındaki mahkumiyet kararlarında ise direnilmesine karar verdi. Dosya artık Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda...
- Darbe girişimi medya davası kapsamında “Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs”ten ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkum edilen gazeteci-yazarlar Ahmet Altan, Nazlı Ilıcak ve Mehmet Altan hakkındaki hüküm Yargıtay tarafından bozuldu. Yeniden yapılan yargılama sonrasında Ahmet Altan'a “örgüte üye

olmamakla birlikte bilerek yardım” suçundan 10 yıl 6 ay hapis cezası verildi. Ilıcak da aynı suçlamayla 8 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırıldı, Mehmet Altan ise beraat etti. Ahmet Altan ve Nazlı Ilıcak’ın adli kontrolle tahliyesine karar verildi. Ancak savcılığın itirazı üzerine Altan yeniden tutuklanarak cezaevine konuldu.

- Yargılamaları süren Özgür Gündem Nöbetçi Genel Yayın Yönetmenlerinden Şebnem Korur Fincancı, Erol Önderoğlu ve Ali Nesin beraat ederken; Hüseyin Aykol, Faruk Eren, Celal Başlangıç, Fehim Işık, İhsan Çaralan, Celalettin Can toplamda 8 yıl hapse mahkum edildiler. Kampanyaya katıldığı için 1 yıl 6 ay hapse mahkum edilen Ayşe Düzkan, Ocak ayında hükmün infazı için cezaevine girdi. Düzkan, Haziran ayında tahliye edildi.

- Sağlık Bakanlığı’nca gizlenen kanser araştırmasının sonuçlarını Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan yazısıyla paylaşan Yrd. Doç. Dr. Bülent Şık “göreve ilişkin bilgilerin açıklanması” suçlamasından 1 yıl 3 ay hapse mahkum edildi.

- Gazeteci-yazar Ahmet Altan “Yeni Ergenekon” başlıklı yazısı nedeniyle “Erdoğan’a hakaret” suçlamasıyla 11 ay 20 gün hapse mahkum edildi; “CHP” başlıklı yazısı nedeniyle de “Atatürk’ün hatırasına alenen hakaret”ten 1 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.

- Türk Lirasındaki değer kaybı ile ilgili yaptıkları haber nedeniyle “ekonomiye zarar vermek” iddiasıyla suçlanan Bloomberg TV muhabirleri Kerim Karakaya ve Fercan Yalınkılıç ile söz konusu haberi Twitter’da paylaşan ve aralarında gazeteciler ve ekonomistlerin de olduğu 38 kişinin yargılanmasına başlandı.

- “Boğaziçililere Özel Savcı” başlıklı haberi nedeniyle yargılanan gazeteci Cansu Pişkin “kamu görevlisini terör örgütlerine hedef gösterdiği” iddiasıyla 10 ay hapse mahkum edildi.

- Cumhuriyet gazetesi muhabiri Seyhan Avşar hakkında, “Sözcü savcısı sabıkalı çıktı” başlıklı haberi nedeniyle “terörle mücadelede görev almış kamu görevlisini hedef göstermek”ten; İstanbul Adliyesi’ndeki kritik dosyalarda para karşılığı takipsizlik kararı verildiği iddialarıyla ilgili haberi nedeniyle de “kamu görevlisine hakaret”ten iki ayrı dava açıldı.

- Gazeteci-yazar Barış İnce, “Erdoğan’a hakaret” suçlamasıyla yargılandığı davadaki savunması nedeniyle hakkında açılan ikinci davada 11 ay 20 gün hapse mahkum edildi.
- Gazeteci Canan Coşkun’a, Can Dündar ve Erdem Gül’ün tutuklanmasına ilişkin yazdığı “Erdoğan buyurdu, gazetecilik tutuklandı” haberi nedeniyle “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla dava açıldı. Mahkeme Coşkun’un beraatine karar verdi.
- T24 yazarı Mehmet Y. Yılmaz hakkında; Binali Yıldırım ve ailesinin servetindeki artışın kaynağını sorduğu dört yazısı nedeniyle “kamu görevlisine hakaret”ten dava açıldı.
- Evrensel gazetesi yazarı Ender İmrek hakkında Emine Erdoğan’ın 50 bin Dolar olduğu iddia edilen çantasını konu aldığı “Parıl parıl parlıyordu Hermes çanta...” başlıklı yazısı nedeniyle soruşturma başlatıldı.
- Gazeteci Rahmi Yıldırım, kendi blog sayfasında yayınladığı “Genelkurmay başkanı için çok üzülüyorum!” başlıklı yazı nedeniyle “hakaret” suçlamasıyla yargılanmaya başlandı. Dava ikinci duruşmada beraatle sonuçlandı.
- Yargıtay, Gerger Fırat gazetesinde yayınlanan “FETÖ ve APO” yazısı nedeniyle “suçu ve suçluyu övmek”ten 1 yıl hapse mahkum edilen gazeteci Hacı Boğatekin’in cezasını onadı.
- İstinaf Mahkemesi; Cumhuriyet gazetesinin internet sitesinin eski Yayın Yönetmeni Oğuz Güven’e, Fransız hiciv dergisi Charlie Hebdo’nun bir karikatürünü yayımladığı için “halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik” suçlamasıyla verilen 6 ay hapis cezasını onadı.
- Eski Başbakan Binali Yıldırım’ın oğullarının off-shore şirketleriyle ilgili hazırladığı Paradise Papers haberleri nedeniyle yargılanan gazeteci Pelin Ünker “hakaret ve iftira” suçundan 1 yıl 1 ay 15 gün hapis ve 8 bin 660 TL para cezasına mahkum edildi.
- Basımını yaptığı gazete ve kitaplar hakkında toplatma kararı verilmesi ve bu yayınların yazarları hakkında devam eden davalar

gerekçe gösterilerek Gün Matbaacılık hakkında açılan davada 5 kişi “örgüt üyeliği” suçlamasıyla 7,5 yıl, 2 kişi “örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme” suçlamasıyla 3 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırıldı.

- Gazeteci Osman Akın hakkında Yeni Yaşam gazetesinde yayımlanan “Afrinli tutuklulara zulüm” başlıklı haber nedeniyle “Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve devletin askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılama” suçlamasıyla dava açıldı. Akın, yayınlanan haberler nedeniyle yargılandığı bir diğer davada “örgüt propagandası” suçlamasıyla 1 yıl 3 ay hapse mahkum edildi.
- Tatvan’da bir çocuğun cinsel istismara uğradığı bilgisini haber yapan Bitlis News gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Sinan Aygül, “soruşturmanın gizliliğini ihlal” suçlamasıyla yargılandığı davada 10 ay hapis cezasına çarptırıldı.
- 3 yılı aşkın bir süredir tutuklu bulunan, kapatılan Dicle Haber Ajansı muhabiri Ziya Ataman “örgüt üyeliği” iddiasıyla 14 yıl 3 ay hapse mahkum edildi.
- Yaptığı haberler nedeniyle 2018 yılının Ocak ayından bu yana tutuklu bulunan gazeteci İdris Yılmaz “örgüt üyeliği” suçlamasıyla 6 yıl 3 ay hapse mahkum edildi.
- 26 Ekim 2016’dan beri tutuklu bulunan gazeteci İdris Sayılğan “örgüt üyeliği” ve “örgüt propagandası” suçlamasıyla 8 yıl 3 ay hapse mahkum edildi. Dosya, bölge adliye mahkemesine taşındı. Yargılama sürerken gazeteci 1.137 gün sonra tahliye edildi.
- Sokağa çıkma yasakları döneminde yaptığı haberler nedeniyle hedef olan ve 3 yılı aşkın süredir tutuklu bulunan gazeteci Nedim Türfent’e “örgüt üyeliği” ve “propaganda” suçlamasıyla verilen 8 yıl 9 ay hapis cezası Yargıtay tarafından onandı.
- Yeni Yaşam gazetesi dağıtımcısı Necmettin Tosun hakkında gazetede yer alan haber ve yazılar gerekçe gösterilerek “örgüt propagandası” suçlamasıyla dava açıldı. İddianamede gazete için “PKK/KCK’ye ait gazete” ibaresi kullanıldı.

Hedeftekiler-2: Akademi...

Türkiye’de özgür düşünceyi, akademik özerklik ve özgürlükleri hep bir engel olarak gören siyasal iktidarlar sıklıkla bilim insanlarıyla çatıştılar. Bu nedenle, yükseköğretim politikaları otoriter bir bakış açısıyla şekillenirken; yasaklar, tasfiyeler ve cezalar her dönem varlığını korudu. AKP de -iktidarının ilk yıllarında savunduğunun aksine- bu konuda bir istisna olmadı. Hatta bugün üniversitelere yönelik baskılar, darbe dönemlerini kat kat aşan boyutlara ulaştı. [\(Detaylar için tıklayınız\)](#)

OHAL Kararnameleriyle binlerce akademisyen tasfiye edildi. Her 100 akademisyenden yaklaşık 5’i OHAL döneminde ihraç edildi. Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı olmasının ardından, Akademik Yıl Açılış Törenleri Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nda yapılar oldu! Daha önce rektör atamalarında üniversitelerin seçimlerini dikkate almayan Erdoğan, rektörlük seçimlerini kaldırmasının ardından, üniversite yönetimlerinin belirlenmesinde tek ve son sözün sahibi.

Akademisyenler yargı eliyle de ‘hizaya’ getirilmeye çalışıldı. Cumhurbaşkanı’nın rektörleri ve yargıyı göreve çağırmasının ardından açılan davalarda mahkum edilen imzacı akademisyenlerin sayısı 204’e

ulaştı. “Örgüt propagandası” suçlamasıyla 1 yıl 3 ay hapse mahkum edilen akademisyenlerden Prof. Dr. Füsün Üstel, istinaf kararıyla kesinleşen cezasının infazı için Mayıs ayında cezaevine girdi. Tüm bunlar yaşanırken AYM, -3,5 yıl sonra- mağdur akademisyenlerin başvurusu üzerine ifade özgürlüğü ihlali kararı verdi.

Mahkemelerden, AYM kararı doğrultusunda peşpeşe beraat kararları gelmeye başlasa da, akademisyenler işlerine iade edilmedikleri gibi maddi ve manevi zararları da tazmin edilmiyor. Akademisyenlerin bizzat Cumhurbaşkanı tarafından alenen aşağılanması, hainlikle suçlanması, bunun sonucu olarak kiminin tutuklanması ve hepsinin mahkeme mahkeme süründürülmeleri cezasız kaldı.

(*) “Barış İçin Akademisyenler”’in “suçu’na(!) ortak olan sivil itaatsizlerden Şanar Yurdatapan’ın duruşması (16 Temmuz 2019)

Hedeftekiler-3: Hak Savunucuları...

İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün (Human Rights Watch / HRW) 2019 raporundaki ifade, durumu gayet açık özetliyor: “Muhliflerin uyduruk terör suçlamalarıyla uzun süreli ve keyfi olarak tutuklanması, Türkiye’nin normal olmuş durumda”.

Osman Kavala’nın tutuklu bulunduğu soruşturma yaklaşık 2,5 yıl sonra tamamlandı. İki tutuklu 16 hak savunucusuna Gezi Parkı eylemleri nedeniyle “hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs”ten dava açıldı. Hak savunucuları “etki ajanlığı yapmak” ve “şiddetsiz eylem yöntemlerini kullanmak” gariplikleriyle suçlanıyor. 16 Kasım 2018’de gözaltına alınıp tutuklanan Yiğit Aksakoğlu 16 Kasım’da görülen ilk duruşmada özgürlüğüne kavuşurken Osman Kavala’nın tahliye talepleri her duruşmada reddedildi.

Kavala'nın Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı başvuru da reddedildi. Oy çokluğuyla alınan karara karşı çıkan ve aralarında AYM Başkanı ve iki başkan vekilinin olduğu 5 üye gerekçelerinde iddianameyi açıkça eleştirdi; Gezi eylemlerine katılmanın suç olmadığını, herkesin barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyebileceğini ve bunlara katılabileceğini, bu eylemlerin yaygınlaşmasını isteyebileceğini vurguladı.

Aralık ayına gelindiğinde AİHM, 770 günü aşkın süredir tutuklu bulunan Kavala hakkında ihlal kararı verdi. Kavala'nın derhal serbest bırakılması gerektiğine hükmetti. Kararda, Kavala'nın makul şüphe olmadan, insan hakları faaliyetlerini durdurmak amacıyla tutuklandığı ve AYM'nin makul sürede karar vermediği belirtildi. Kararda, "Kavala'ya uygulanan tedbirlerin ülkedeki insan hakları savunucularının faaliyetleri üzerinde caydırıcı etki yaratabileceği..." vurgulandı. Ancak Mahkeme AİHM kararına uymadı, Kavala 2020 yılına da cezaevinde girdi.

"İnsan Hakları Savunucularının Korunması Dijital Güvenliği" başlıklı toplantıya katıldıkları gerekçesiyle 11 hak savunucusu hakkında açılan "Büyükada Davası"nda savcılık esas hakkındaki mütalaasını sundu; 6 hak savunucusunun "örgüte yardım" suçundan 15 yıla kadar hapisle cezalandırılmasını istedi.

Kapatılan Özgür Gündem gazetesinin yayın yönetmeni olduğu dönemle ilgili hakkında 122 dava açılan insan hakları savunucusu avukat Eren Keskin, şu ana kadar toplam 17 yıl 2 ay 20 gün hapis ve 360 bin TL para cezasına çarptırıldı. Keskin'in 5 davası sürüyor; 31 dosyası Yargıtay aşamasında, 72 dosya ise istinaf aşamasında. 10 ayrı dosyada mahkum olduğu 139 bin TL adli para cezası da kesinleşmiş durumda.

OHAL KHK'sıyla kapatılan Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) üyesi 6'sı tutuklu 20 avukatın "örgüt yöneticiliği" ve "örgüt üyeliği" suçlamasıyla yargılandığı davada sanıkların esas hakkındaki savunmalarını almadan hükmünü açıklayan mahkeme, 18 avukata 18 yıl 9 ay ile 3 yıl 1 ay 15 gün arasında değişen hapis cezaları verdi. Gerekçeli kararda avukatlık yapmak suçlama konusu yapıldı. Avukatların

katıldığı sempozyumlar, basın açıklamaları ve paneller ile müvekkil-
leriyle yaptıkları görüşmeler de “terör örgütüyle bağlantılı oldukla-
rına” delil olarak gösterildi. Türkiye’de son üç yılda 168 avukatın
yargılandığı davaların dosyalarını inceleyen İnsan Hakları İzleme
Örgütü (Human Rights Watch / HRW) adli makamların, avukatları
müvekkillerinin suçlarıyla ilişkilendirildiklerini belirtiyor. Avukatlar,
ceza soruşturmaları veya kovuşturmalarla, keyfi gözaltı ve tutukla-
malarla hedef alınıyor.

Emniyet Genel Müdürlüğü, gözaltında işkenceye maruz kalan
çocuklarla ilgili suç duyurusunda bulunan Van Barosu’nu hedef
gösterdi; “terör örgütüne destek vermek”le suçladı. Berkin Elvan’ın
yaşamını yitirdiği gün Avcılar’da düzenlenen protestolarda olası hak
ihlallerine karşı hukuki destek vermek üzere hazır bulunan avukat-
lar Turan Hançerli, Gökmen Yeşil ve Zülfikar Erden “Toplantı ve
Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’na muhalefet etme” ve “polise muka-
vemet” suçlamalarıyla 1 yıl 8’er ay hapse mahkum edildi.

İnsan Hakları Derneği yöneticileri hakkında açılan davaların
sayısı 500’ü aştı. Türkiye İnsan Hakları Vakfı kurucuları, başkanı,
yönetim kurulu üyeleri ve gönüllülerine yönelik de en az 30 soruş-
turma ve dava var. “Terör örgütü adına eylem ve faaliyetlerde bulun-
mak” ve “örgüt propagandası yapmak” suçlamasıyla yargılanan İHD
Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu 6 yıl 3 ay hapse mahkum
edildi. Davanın iddianamesinde Öztürkoğlu katıldığı paneller, basın
açıklamaları, eylemler ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle suç-
lanıyordu. İHD Malatya Şube Yöneticisi Mehmet Tuncel de Afrin
operasyonunu eleştirdiği açıklaması nedeniyle “örgüt üyeliği” suçla-
masıyla 6 yıl 3 ay hapse mahkum edildi.

Barış için Akademisyenler İnisiyatifi’nin “Bu Suça Ortak Olma-
yacağız” başlıklı bildirisi nedeniyle yargılanan akademisyenleri des-
teklediklerini belirterek, kendilerini savcılığa ihbar eden, aralarında
girişimimizin sözcüsü Şanar Yurdatapan’ın da bulunduğu 17 kişiye
dava açıldı. “Örgüt propagandası” suçlamasıyla 5 yıla kadar hapis is-
temiyle yargılanan ‘Sivil İtaatsizler’ AYM’nin ilgili kararının ardından
beraat ettiler.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DISK) Genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu hakkında CHP Sapanca İlçe Örgütü'nün 2016 yılında düzenlediği, "Türkiye Nereye Gidiyor" konulu panelde yaptığı konuşma nedeniyle "halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme" suçlamasıyla dava açıldı.

Daha önce çeşitli açıklamalarla LGBTİ+'ları hedef gösteren, "*bir tehdit olarak görüyorum*" diyen İçişleri Bakanı Süleyman Soylu; nefret içeren açıklamalarını sürdürdü. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş, Onur Yürüyüşü'nü ve LGBTİ+'ları "*fitrata, yaradılışa aykırı bir sapkınlıktır*" sözleriyle hedef gösterdi. ODTÜ'de 10 Mayıs'ta düzenlenen Onur Yürüyüşü'ne katılan 19 öğrenci hakkında "kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere katılmak" suçlamasıyla dava açıldı.

Vicdani retçiler 2019 yılı boyunca da para cezalarına, ceza davalarına, seyahat özgürlüğü kısıtlamalarına maruz kaldılar. Örneğin aynı suçlamayla açılan, biri hapis cezası diğeri beraatla sonuçlanan iki davanın ardından vicdani retçi Şendoğan Yazıcı'ya, "yoklama kaçağı" olduğu gerekçesiyle yeni bir dava daha açıldı. 30 bin TL idari para cezasını ödemediği için 2 ay hapis 640 TL para cezasına çarptırılan Yazıcı'nın bu davası da İstinaf Mahkemesi'nde görüşülmeyi bekliyor.

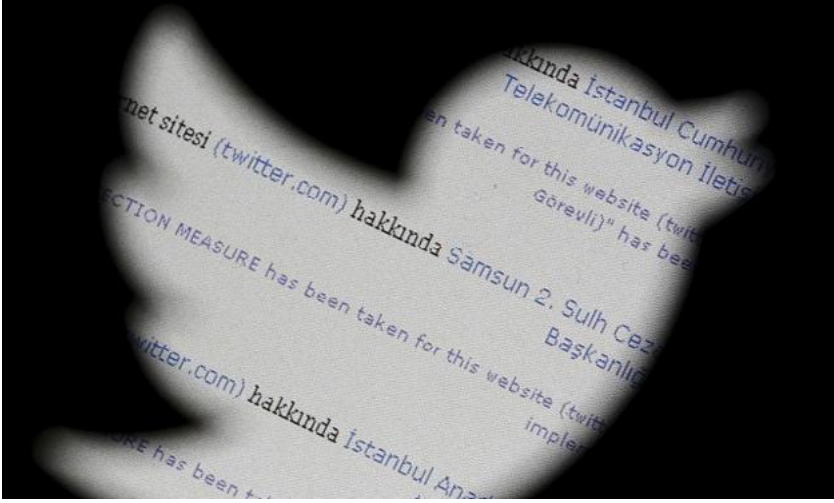
Hedeftekiler-4: Türkiye'nin 3. Büyük Partisi Hapiste...

2019 yılında Meclis'te iktidar ve ana muhalefetten sonra 3. parti olan Halkların Demokratik Partisi'ne (HDP) oy veren milyonlarca seçmenin iradesi yok sayılmaya devam edildi. HDP'nin paylaştığı verilere göre çözüm masasının devrilmesinden 2019 sonuna kadar olan dönemde partiye yönelik operasyonlarda 15 bin 530 kişi gözaltına alındı, aralarında Eş Genel Başkanlar, Milletvekilleri, parti üye ve yöneticilerinin olduğu 3 bin 661 kişi tutuklandı.

Demirtaş hakkında, AİHM'in daha önce verdiği "tahliye edilmeli" kararını uygulamayan Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesi, AİHM Büyük Dairede bir kez daha görülecek başvuru öncesi bu sefer tahliye kararı verdi. Kasım 2018'de verilen "ihlal kararı"nı mahkeme tanımamış ve Demirtaş'ı tahliye etmemiştir. 14 gün sonra da, başka bir davadan aldığı hapis cezası İstinaf Mahkemesi kararıyla kesinleşen Demirtaş'ın cezaevindeki statüsü "tutuklu"dan "hükümlü"ye çevrilmiştir.

Ardından hükümlü bulunduğu dosya kapsamında da tahliye kararı verilirken serbest kalması beklenen Demirtaş, jet hızıyla bir kez daha tutuklandı. Özetle tutuklu olunan dosyadan tahliye kararı çıkınca hükümlü olduğu için; hükümlü olunan dosyadan tahliye kararı çıkınca tutuklu olduğu için serbest bırakılmayan Demirtaş'ın tahliyesini engellemek için hukuk altüst edildi, aynı fiil ve aynı davadan ikinci kez tutuklama kararı verildi.

Haziran 2018 Genel Seçimleri'nin üzerinden 1 yıl geçmeden milletvekilleri hakkında düzenlenen yüzlerce fezlekenin büyük çoğunluğu HDP'liler hakkındaydı. Ekim 2019'da Meclis yeni yasama yılına 75 yeni fezleke ile başladı. Bu fezlekelerin 71'i HDP'li vekillere aitti. Ardından sadece 2 ay içinde HDP'liler hakkında hazırlanan fezlekelerin sayısı 170'e çıktı. Katıldıkları basın açıklamaları, yargılandıkları davada yaptıkları savunmalar, sosyal medya paylaşımları, cezaevine gönderilen mektuplar suçlama konusu yapıldı.

Hedeftekiler-5: Sosyal Medya ve İnternet...

Yıl boyunca iktidarın internetle olan “savaşı” devam etti. Sulh Ceza Hakimlikleri eliyle sistematik ve düzenli bir şekilde, basmakalıp gerekçeler ve kopyala-yapıştır kararlarla getirilen erişim engelleri her türlü farklı düşünceyi, ifadeyi ve eleştiriyi susturmak için kullanıldı. Yıl sonu itibarıyla 288 bin 310 site ve 7 bin 334 haberin yasaklı olduğu Türkiye, Freedom House’un “İnternette Özgürlük 2019” raporunda “interneti özgür olmayan ülkeler” arasında yer alıyor. İfade Özgürlüğü Derneği’nin verilerine göre sadece 2019’un ilk 10 ayında 36 binden fazla site yasaklandı. Ayrıca son 4 yılda ‘kamu güvenliği’ gerekçesiyle 1.950’si internet sitesi, 669’u haber linki, 2 bin 997’si Twitter hesabı, 2 bin 714’ü Twitter paylaşımı, 567’si Facebook paylaşımı, 1639’u da YouTube linki toplamda 11 bin 471 erişim engeli kararı alındı. Twitter’ın paylaştığı verilere göre de Türkiye sansür taleplerindeki açık ara liderliğini sürdürdü. 2019’un ilk 6 ayında Türkiye 6 binin üzerinde içerik kaldırma talebinde bulundu. 72 Twitter hesabını kapattırdı, 355 tweeti kaldırttı.

Dünyanın en büyük internet ansiklopedisine “ulusal güvenlik” gerekçesiyle uygulanan sansür 2019 boyunca sürdü. 29 Nisan 2017 tarihinde verilen erişim engelleme kararından 970 gün sonra Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü ihlali kararı verdi. Ancak yüksek mahkeme kararına rağmen Wikipedia 2020’ye yasaklı olarak girdi. 2 yıl 8 ay süren erişim engeli yeni yılda kaldırıldı, Türkiye ise internet ansiklopedisini sansürleyen dünyadaki 3 ülkeden biri olarak tarihe geçti.

Haberlere getirilen erişim yasakları öyle boyutlara vardı ki adeta kararlar “zincirleme yasak tamlaması”na dönüştü. Örneğin iktidar partisinin İstanbul’daki yolsuzluklarıyla ilgili Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “İhale Partisi” başlıklı habere erişim engeli getirilmesinin haberi de yasaklandı. Ardından T24’ün bu yasaklarla ilgili haberi de yasaklandı.

Yasaklamalarda sınır tanımayan Sulh Ceza Hakimlikleri, yüksek bürokratların maaşlarıyla ilgili haberleri “Cumhurbaşkanlığı’nın kurumsal itibarını zedeleyebilecek nitelikte” olduğu iddiasıyla; Diyanetin “uygun” görmediği siteleri “İslam dininin temel nitelikleri açısından sakıncalı” diyerek erişime engelledi. Meclis tutanakları, AİHM kararları, belediyelerin faaliyet raporları, üniversite mülakatının sonuç listesi bile yasakların hedefi oldu. Öte yandan RTÜK’e internet yayınlarına geniş denetim ve sansür yetkisi getiren yönetmelik de uygulanmaya başlandı. Yüzbinlerce site, haber ve paylaşımın erişime engelli olduğu Türkiye’de, şimdi de film/dizi platformlarından, televizyon/radyo ve haber kaynaklarına kadar internet yasaklarının ve sansürün kapsamı daha da genişletildi.

Sosyal medya operasyonları da 2019 boyunca hız kesmedi. Ancak önceki yıllardan farklı olarak devlet, operasyonlarla ilgili verileri artık kamuoyuyla paylaşmaktan vazgeçti. 2019’a ait tek resmi veri Ocak ayında yayımlandı. Buna göre bir ayda 2 bin 111 sosyal medya kullanıcısı hakkında yasal işlem yapıldı.

Her ne kadar devlet verileri gizlediğinde sorunların çözüleceğini düşünse de güneş balçıkla sıvanmıyor. Sadece Suriye’ye yönelik başlatılan askeri hareketinin sürdüğü iki haftalık dönemde 800’den fazla

soruşturma açıldı; 186 kişi gözaltına alındı. Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın derlediği verilere göre 2019'un ilk 10 ayında sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle en az 1.784 kişi gözaltına alındı, 336 kişi tutuklandı. Türkiye'de yaşanan ifade özgürlüğü ihlalleri ile ilgili Ekim ayında başlattığımız proje kapsamında elde ettiğimiz verilere göre yılın son 3 ayında sadece 4 ilde (İzmir, Balıkesir, Aydın ve Denizli) en az 67 sosyal medya kullanıcısı gözaltına alındı; 5'i tutuklandı. 2019 boyunca da sosyal medya kullanıcıları “propaganda”, “hakaret” vb suçlamalarla karşılaşırken; eleştiriler, protestolar, yazılar, tepkiler, barış talebi, hak arayışları... suç sayılmaya devam etti.

2019'da yaşananlardan örnekler;

- Öldürülen Gündem gazetesi Bitlis muhabiri Ferhat Tepe'yle ilgili haberlerin yer aldığı 56 farklı adrese erişim engeli getirildi. Yasaklanan haber ve yazılar arasında, TBMM'nin 1 Eylül 1993 tarihli tutanağı ve AİHM'in cinayetle ilgili verdiği ihlal kararının Türkçe tercümesi de yer aldı.
- CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu, sosyal medya paylaşımları nedeniyle yargılandığı davada “cumhurbaşkanına hakaret”, “örgüt propagandası”, “kamu görevlisine hakaret”, “haklı kin ve düşmanlığa tahrik” ve “devleti aşağılama” suçlarından toplamda 9 yıl 8 ay hapis cezasına çarptırıldı. Ceza ertelenmedi.
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı ve eşinin çifte maaş aldıklarına yönelik haberlerle ilgili Twitter paylaşımlarına “*Cumhurbaşkanlığının kurumsal itibarını zedeleyebilecek nitelikte*” olduğu iddiasıyla erişim engeli getirildi.
- t24.com.tr yazarı Mehmet Y. Yılmaz'ın Binali Yıldırım'ın çocuklarının servetini konu alan “Binali Bey, sırrını ver, oyumu al” başlıklı yazısına erişim engeli getirildi.
- Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği, Jandarma Genel Komutanlığı'nın talebiyle Facebook, Instagram, Twitter, Youtube adresleri ve haber portallarından oluşan 136 adrese hiçbir gerekçe göstermeden erişim engeli getirdi.

- Sözcü gazetesiyle ilgili iddianame hazırlayan savcının daha önce “görevi kötüye kullanma” suçundan cezalandırıldığını “*Sözcü savcısı sabıkalı çıktı*” manşetiyle okurlarına duyuran Cumhuriyet gazetesinin haberine erişim yasağı getirildi.
- Medipol Üniversitesi’ne hazine arazisi tahsisine yönelik 560’dan fazla haber yasaklandı.
- İktidara yakınlığıyla bilinen vakıf ve derneklere destek verdiği iddialarıyla gündeme gelen İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin 2018 yılı STK-Okul-Yurt Faaliyeti Raporuyla ilgili haberlere erişim engeli getirildi.
- Dışişleri Bakanı’nın akrabasının merkezi sınavlarda düşük not almasına rağmen yüksek lisansa kabul edildiği iddiasının ardından Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesinin yayınladığı sınav sonuçlarına erişim yasağı getirildi.
- İlahiyatçı-yazar Cemil Kılıç hakkında, sosyal medya paylaşımları nedeniyle “halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılamak” ve “halkı kin ve düşmanlığa tahrik”ten iki ayrı dava açıldı.
- Sanatçı Ferhat Tunç hakkında sosyal medya paylaşımları nedeniyle “örgüt propagandası” ve “kamu görevlisine hakaret” suçlamalarıyla iki ayrı dava açıldı. Şu ana kadar hakkında sosyal medya paylaşımları nedeniyle açılan davalar kapsamında 12 yıla yakın hapis cezasına mahkum olan sanatçı ayrıca “halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek” ve “cumhurbaşkanına hakaret” iddialarıyla da yargılanıyor.
- Sosyal medya paylaşımı nedeniyle yargılanan Friedrich Naumann Vakfı Türkiye Proje Koordinatörü Aret Demirci “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla 11 ay 20 gün hapse mahkum edildi.
- Urfa, Halfeti’de yaşanan işkencenin görüntülerini paylaşan Halkların Demokratik Kongresi (HDK) Ankara İl Eş Sözcüsü Fatma Kılıçarslan hakkında “halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etmek” suçlamasıyla dava açıldı.

- TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu'nun 8 Mart'ta yaptığı açıklamaya sosyal medya üzerinden tepki gösteren eski milletvekili ve gazeteci Melda Onur hakkında “hakaret” suçlamasıyla dava açıldı.
- Modacı Barbaros Şansal hakkında, retweetleri gerekçe gösterilerek “zincirleme şekilde cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla dava açıldı.
- Balıkesir’de sosyal medya üzerinden Evrensel ve Cumhuriyet gazetelerinde yayınlanan iki ayrı karikatürü paylaşan Deniz Avcı isimli yurttaş “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla 2 yıl 2 ay hapse mahkum edildi.
- Sosyal medya üzerinden “Benzini boşverin, dünyanın en pahalı cumhurbaşkanı bizde” şeklinde bir paylaşım yapan Vezir Emeç adlı yurttaş “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla 2 yıl 4 ay hapse mahkum edildi.
- Dokuz yaşındaki oğlunu Tekirdağ’ın Çorlu ilçesinde 25 kişinin öldüğü tren faciasında kaybeden ve sorumluların cezalandırılması için adalet mücadelesi veren Mısra Öz Sel hakkında sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek soruşturma başlatıldı.
- Afrin hareketini eleştiren sosyal medya paylaşımları nedeniyle yargılanan, aralarında gazeteci İshak Karakaş’ın da olduğu 10 kişi, “örgüt propagandası” suçlamasıyla, 1 yıl 3 ay ile 1 yıl 6 ay 22 gün arasında değişen hapis cezalarına mahkum edildi.
- Barış bildirisi imzacısı akademisyen ve avukat Hanifi Barış sosyal medya paylaşımları nedeniyle “örgüt propagandası” suçlamasıyla 1 yıl 8 ay hapse mahkum edildi.

Devletin Orasına Burasına Hakaret

Resmî verilere göre “cumhurbaşkanına hakaret” ve “Türk milletini, devletini, kurumlarını aşağılama” suçlarını düzenleyen ceza kanunları kapsamında 2018 yılında 36 bin 664 soruşturma başlatıldı. Soruşturmaların 6 bin 326’sı davaya dönüşürken, yargılamalarda 7 bin 471 dosya karara bağlandı. Davaların yüzde 37’sine karşılık gelen 2 bin 775’inde mahkûmiyete hükmedildi. Yüzde 31’inde de (2 bin 362 dosya) ceza verildi; ancak hükmün açıklanması geri bırakıldı. Özellikle “cumhurbaşkanına hakaret” davalarının sayısı korkunç boyutlara ulaştı; suçlamalar kapsamında yürütülen adli işlemlerde artış başkanlık sistemine geçişle birlikte rekor kırdı. 2018 yılında 26 bin 115 soruşturma, 4 bin 880 dava açıldı. Bu davalarda yargılanan 5 bin 223 kişiden 2 bin 462’si mahkum edildi. Adalet Bakanlığı 2019 verilerini henüz yayınlamadı...

2019'da yaşananlardan örnekler;

- CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu hakkında, gazeteci Cemal Kaşıkçı cinayetiyle ilgili açıklamaları nedeniyle fezleke hazırlandı. Erdoğan'a *"Cemal Kaşıkçı cinayetini biliyordun. Katilleri serbest bıraktın"* diyen Kılıçdaroğlu "cumhurbaşkanına hakaret" ile suçlandı.
- HDP eski Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ "cumhurbaşkanına hakaret" suçlamasıyla 1 yıl 6 ay hapse mahkum edildi. HDP'li vekillere yönelik 2016 yılının Kasım ayında başlatılan operasyonlar kapsamında tutuklanan Yüksekdağ, gözaltındayken verdiği ifade nedeniyle yargılanıyordu.
- 2016 yılında, Erdoğan'ı eleştiren bir şüirin paylaşılması dosyasında, beraat kararı veren hakim Aydın Başar gerekçeli kararı nedeniyle Erdoğan'ın avukatları tarafından HSK'ya şikâyet edildi. Hakkında soruşturma başlatılan ve bu süre içerisinde iki kez sürgün edilen Başar'a HSK "yer değiştirme" cezası verdi.
- 2015 yılında İstanbul'da görülen "cumhurbaşkanına hakaret" davasında Adalet Bakanlığı'nın bilgi talebine cevaben "yargısal sebep ve dayanağının açıklanmasını" isteyen, davanın hakimi Ali Haydar Yücesoy'a soruşturma açıldı. Hakim sürgün edildi.
- Diyarbakır Barosu Başkanı ve 10 yöneticisi hakkında, 1915 olayları ile ilgili yaptığı açıklama nedeniyle "halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik" ve "devlet organlarını aşağılamak" suçlamalarıyla dava açıldı.
- Avukat Özgür Urfa hakkında, "cumhurbaşkanına hakaret" suçundan hüküm giyen müvekkilinin temyiz dilekçesindeki ifadeleri nedeniyle, aynı suçlamayla dava açıldı.
- Özgür Düşünce gazetesinde yayınlanan röportajda sulh ceza hakimliklerini eleştiren MLSA Eş Direktörü avukat Veysel Ok ile röportajı yapan gazeteci Cihan Acar "devletin yargı organlarını alenen aşağılama" suçlamasıyla 5'er ay hapse mahkum edildi.

- HDP Milletvekili Ahmet Şık hakkında, yargılandığı Cumhuriyet gazetesi davasındaki savunması nedeniyle TCK'nın 301. maddesi kapsamında; bir Alman kanalına verdiği röportaj nedeniyle de “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla iki ayrı fezleke düzenlendi.
- HDP Şırnak eski Milletvekili Aycan İrmez, sokağa çıkma yasakları ilan edildiği dönemde Silopi’de yaptığı bazı açıklamalar nedeniyle yargılandığı davada “halkı kin ve düşmanlığa tahrik” suçlamasıyla 1 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.
- Gazeteci ve yazar Sedef Kabaş, “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla yargılandığı davada 11 ay 20 gün hapis cezasına mahkum edildi.
- Kapatılan Zaman gazetesi köşe yazarı ve akademisyen Mümtazer Türköne, 2014 yılındaki bir yazısı nedeniyle “cumhurbaşkanına hakaret”ten 1.740 TL adli para cezasına mahkum edildi.
- Yazar Adem Özköse hakkında “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun’a muhalefet”ten dava açıldı. Dosya kapsamında Özköse, sosyal medya hesabında, “Atatürk” büstünün önünde eğilme ritüelini eleştirdiği *“Biz de Atatürk ilah değildir diyoruz”* şeklindeki paylaşımı nedeniyle suçlandı.
- 2017 yılında ABC gazetesine verdiği röportaj nedeniyle “cumhurbaşkanına hakaret” ile suçlanan Alman Yeşiller Partisi eski Milletvekili Memet Kılıç’a dava açıldı.
- Malatya’da, sosyal medya paylaşımı nedeniyle “Atatürk’ün hatırasına alenen hakaret” ile “halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etmek” suçlamasıyla yargılanan öğretmen 10 ay hapis cezasına çarptırıldı.
- Tiyatrocu Orhan Aydın, 2017 yılında Kuşadası’nda düzenlenen Sivas Katliamı anmasında yaptığı konuşma nedeniyle “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla 11 ay 20 gün hapis cezasına çarptırıldı. Ceza ertelenmedi.

- 2016'daki darbe girişiminin ardından yayımladığı bildiri nedeniyle dönemin CHP Parti Meclisi üyesi 60 kişi hakkında “cumhurbaşkanına hakaret”ten ayrı ayrı davalar açıldı.
- Şili’de kadınların başlattığı ve dünya çapında yayılan “Las Tesis” danslı protestolarıyla ilgili İzmir’de 25 kadın hakkında “Devleti aşağılama” (TCK 301) ve “2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’na muhalefet”ten soruşturma açıldı.
- 103 kişinin hayatını kaybettiği, Ankara Gar Katliamı’nı Bursa’da protesto eden 10 kişi “cumhurbaşkanına hakaret”ten 1 yıl 5 ay ile 2 yıl 2 ay 7 gün arasında değişen hapis cezalarına mahkum edildi.
- 15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili bir basın açıklaması yaparak hem darbeyi kınayan, hem de hükümeti eleştiren Eğitim-İş Sendikası Kurucu Başkanı Veli Demir, “Türkiye Cumhuriyeti hükümetini aşağılamak”tan 6 ay hapse mahkum edildi.

“O Halde Sen De Teröristsin!...”

OHAL resmiyette kaldırılrsa da uygulamalarıyla varlığını sürdürürken, açık cezaevine dönüşen Türkiye’de 2019 boyunca “terör” kanunlarının keyfi kullanımı da sürdü. Resmi verilere göre Haziran ayı itibariyle hapisanelerdeki toplam sayının beşte birine yakını ya terör suçlarından yargılanıyordu ya da bu suçlardan hüküm giymişlerdi. Siyasi konuşmalar, eleştirel yazılar, protestolar, sosyal medya paylaşımları “terör” ile suçlanmaya devam edildi. Suç sayılabilecek hiçbir kanıtın olmadığı soruşturma ve kovuşturmalarda temel hak ve özgürlükler hiçe sayıldı; özellikle terör suçlarından yargılanan kişilerin uzun süreli olarak tutuklulukları yargısız bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılmaya devam edildi.

Adalet Bakanlığı’nın son yayınladığı istatistiklere göre 2018 yılında Terörle Mücadele Yasası’nın en yaygın kullanılan 6. ve 7/2. maddeleri uyarınca 46 bin 220 kişiye soruşturma, 17 bin 077 kişiye dava; Türk Ceza Kanunu’nun “Anayasal düzene karşı suçları” düzenleyen maddeleri kapsamında da 456 bin 275 kişiye soruşturma, 90 bin 197 kişiye dava açıldı. Yani 1 yılda 100 binin üzerinde yurttaş “örgüt üyeliği” ve “propaganda” gibi suçlamaların sanığı oldu.

Öte yandan, Cumhurbaşkanı Erdoğan başta olmak üzere, iktidar mensupları geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da milletvekillerini,

gazetecileri, sanatçıları, akademisyenleri, yazarları, aydınları ve hak savunucularını hedef almayı sürdürdü. Erdoğan seçim döneminde kendisine destek vermeyen bütün yurttaşları terör örgütleri ile bağlantılı ilan etti; yurttaşların ekonomik taleplerini “terörist”, “manipülasyoncu”, “düşman” diyerek hedef aldı. Hatta, Nobel ödülü ile ilgili olarak, *“Türkiye’den teröriste ödül vermişlerdir”* diyerek yazar Orhan Pamuk’u da “terörist” ilan etti. MHP lideri Devlet Bahçeli de Erdoğan’dan geri kalmadı; başkanlık sistemini eleştirenleri “terörist” olmakla suçladı. Bir diğer örnek de CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’na yönelik linç girişimiydi. *“Kılıçdaroğlu PKK destekçisidir söylemlerinden etkilendim”* diyen saldırgan 24 saat geçmeden serbest kaldı. İçişleri Bakanı’nın olayla ilgili açıklaması: *“CHP’nin HDP ile olan teması ve HDP’nin PKK ile olan bağı ortadadır”* oldu...

2019’da yaşananlardan örnekler;

- Anayasa Mahkemesi, sokağa çıkma yasakları döneminde “çocuklar ölmesin, analar ağlamasın” diyen ve ardından yargılanarak “örgüt propagandası”ndan 1 yıl 3 ay hapse mahkum edilen Ayşe Öğretmenin başvurusunu görüşecek zaman bulamadı; Ayşe Çelik tekrar hapse girdi. Ardından AYM’nin ifade özgürlüğü ihlali kararı geldi. “Büyük Suç”lu(!) Ayşe Öğretmen yeniden görülen davanın ilk duruşmasında beraat etti. Yaklaşık 2,5 yıl boyunca yaşanan hukuksuzluk sona ererken bu süre boyunca Ayşe Öğretmen mesleğinden oldu, hapis yattı, bebeği de annesinden mahrum kaldı.
- Afrin operasyonuna ilişkin “Savaş Bir Halk Sağlığı Sorunudur” başlığıyla yaptıkları açıklama nedeniyle “halkı kin ve düşmanlığa tahrik” ve “örgüt propagandası” suçlamasıyla yargılanan Türk Tabipleri Birliği Merkez Konsey üyeleri toplamda 19 yıl 11 ay hapse mahkum edildi.
- “Barış Akademisyenleri”nden Lyon-1 Üniversitesi öğretim görevlisi Doç. Dr. Ahmet Tuna Altınel “terör örgütü propagandası yapmak” iddiasıyla tutuklandı. Sokağa çıkma yasakları döneminde yaşananlarla ilgili Şubat ayında Fransa’da düzenlenen bir konferansta simultane çeviri yaptığı için suçlanan Altınel, yaklaşık 3 ay sonra görülen ilk duruşmada tahliye edildi.

- Müzik hayatının 50. yılını verdiği konserle kutlayan müzisyen Alpay hakkında, söz konusu konserde “terör örgütü üyelerini övdüğü ve devleti aşağıladığı” iddiasıyla soruşturma başlatıldı.
- Akademisyen yazar Fikret Başkaya hakkında “Asıl Terör Devlet Terörüdür” başlıklı yazısı nedeniyle “örgüt propagandası” suçlamasıyla dava açıldı. Başkaya; Özgür Üniversitenin internet sitesinde 7 Kasım 2016 tarihinde yayımlanan yazı nedeniyle açılan davanın 3. duruşmasında beraat etti.
- “Bakur/Kuzey” belgeselinin yönetmenleri Çayan Demirel ve Ertuğrul Mavioglu “terör propagandası” suçlamasıyla 4'er yıl 6'şar ay hapse mahkum edildi.
- Nû Jîn belgeselinin yönetmeni Veysi Altay ve belgeselin Batman'da Yılmaz Güney Sinema Salonu'nda gösterilmesini sağlayan sinemanın eski müdürü Dicle Anter “terör örgütü propagandası” suçlamasıyla mahkum edildi. Altay 2 yıl 6 ay, Anter 2 yıl 1 ay hapis cezasına çarptırıldı.
- Şırnak'ın Cizre ilçesinde 2015 yılında ilan edilen sokağa çıkma yasağı sırasında 10 yaşındaki bir çocuğu tedavi eden 1'i hekim 3'ü hemşire 4 sağlık çalışanı “silahlı terör örgütüne üye olmak” suçlamasıyla tutuklandı.
- Emek Partisi (EMEP) Genel Başkanı Selma Gürkan, “Savaş hayır” bildirileri dağıttıkları için tutuklanan parti üyeleriyle ilgili adliye önünde yaptığı konuşma nedeniyle “örgüt propagandası” suçundan 10 ay hapse mahkum edildi. Hapis cezası, 6 bin lira adli para cezasına çevrildi.
- IŞİD'in 2015 yılında Suruç'ta düzenlediği saldırıda hayatını kaybeden Evrim Deniz Erol'un annesi Besra Erol, oğlunun cenaze töreninde yaptığı konuşma nedeniyle 7 yıl hapse mahkum edildi.
- “PKK üyelerinin cenazesini taşıdığı” gerekçesiyle 38 ay boyunca tutuklu yargılanan Bitlis Belediyesinde görevli cenaze aracı sürücüsü “örgüt üyeliği” ve “propaganda” suçlamasıyla 9 yıl 22 gün hapse mahkum edildi.

- “Fotoğraf”, “Bahoz” ve “Zer” filmleriyle tanınan yönetmen ve senarist Kazım Öz hakkında Gezi Parkı eylemlerine ve BDP Siyaset Akademisi’ne katıldığı için “örgüt üyeliği” suçlamasıyla dava açıldı.
- Müzisyen Azad Bedran, “Partizan” adlı şarkıya yaptığı klip nedeniyle yargılandığı davanın ilk duruşmasında “terör örgütü propagandası yapmak” suçlamasıyla 3 yıl 9 ay hapse mahkum edildi.
- Verdiği konserin ardından, evine düzenlenen polis baskısıyla gözüaltına alınıp tutuklanan, sanatçı Yılmaz Çelik hakkında “örgüt üyeliği” ve “propaganda” suçlamasıyla dava açıldı. Davanın iddianamesinde seslendirdiği türküler “suç” delili olarak gösterildi.
- Sanatçı Pınar Aydınlar hakkında, sahne aldığı Munzur Kültür ve Doğa Festivali’nde tutuklu HDP eski Eş Başkanı Selahattin Demirtaş’a selam gönderdiği ve İbrahim Kaypakkaya’yı andığı için, “örgüt propagandası” suçlamasıyla soruşturma açıldı.
- İstanbul’da 19 Kasım’da gözüaltına alınan ve üç gün sonra “örgüt üyesi” olduğu iddiasıyla tutuklanan Grup Munzurun eski solisti sanatçı Şenol Akdağ hakkında dava açıldı.
- Evinde İbrahim Kaypakkaya’nın biyografisini anlatan “Ser Verip Sır Vermeyen Bir Yiğit” adlı kitabın ve üzerinde bir adet yıldız olan siyah şapkanın bulunması suç sayılan 23 yaşındaki üniversite öğrencisi, “örgüt üyeliği” ve “zincirleme örgüt propagandası” suçlamasıyla 9 yıl 9 ay hapse mahkum edildi.
- 2018 Newroz kutlamalarına katılan 4’ü tutuklu 12 üniversite öğrencisi hakkında “örgüt üyeliği” suçlamasıyla dava açıldı. Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülecek dava dosyasında Kürtçe şarkılar suç delili olarak gösterildi.

Polisin insafına bırakılan Anayasal hak: Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü...

Toplantı ve gösteri hakkı anayasa ve kanunlarda izne ve başkaca bir onaya tabi olmayan bir hak olarak tanınsa da aynı kanunlarda düzenlenen “milli güvenlik”, “kamu güvenliği”, “genel ahlak” gibi muğlak ve ne anlama geldiği belli olmayan kısıtlamalar sebepleriyle bu hak neredeyse rafa kalkmış durumda. İHD ve TİHV’nin verilerine göre 2019 yılında 1.274 toplantı ve gösteriye müdahale edildi; 2 bin 886 kişi bu müdahalelerde kötü muameleye maruz kaldı. 3 bin 741 kişi gözaltına alındı, 35’i ise tutuklandı.

Kayım operasyonları ve sınır ötesi hareket döneminde onlarca kentte eylemler yasaklandı. 2019 boyunca 96 kez eylem yasağı ilan edilirken, 61 etkinlik hakkında da yasaklama kararı verildi. Valilik yasakları öyle bir boyuta vardı ki; Van’da 21 Kasım 2016’da “güvenlik” gerekçesi ile ilan edilen eylem yasağı sürekli uzatılarak bin günü aşkın süredir yürürlükte. Hak örgütlerinin hazırladığı rapora göre de başkentte 2016 yılından bu yana, neredeyse tüm kamusal alanlar eylem ve etkinliklere kapatılmış durumda. Valilik başkentte “uyuşturucuyla mücadele” ve ekoloji mitinglerini bile “uygun bulmayarak” yasakladı.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla İstiklal Caddesi’nde yapılacak “Feminist Gece Yürüyüşü” engellendi. Cumhurbaşkanı Erdoğan polis saldırısını ıslıklarla protesto eden kadınları hedef gösterdi. İstiklal Caddesi’nin kendilerinin “kırmızı çizgisi” olduğunu belirten İçişleri Bakanı, Çorum ve Maraş Katliamlarını hatırlatarak tehditte bulundu. Şili’de erkek şiddetine karşı başlayıp birçok ülkeye yayılan danslı protesto “Las Tesis”, Türkiye’de “devlet aleyhine slogan atılıyor” denilerek engellendi. Antakya’da 25 Kasım Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Günü kapsamında 2014 yılında yapılan etkinliğe katılan kadınlar hakkında “2911 Sayılı Kanuna muhalefet”ten dava açıldı.

Taksim Meydanı 2019 1 Mayıs’ında da yasaklıydı. Galatasaray Meydanı ‘Cumartesi Anneleri’ne halen yasak! Çorlu tren katliamında yakınlarını kaybeden ailelerin AYM önünde yaptıkları basın açıklamasına polis saldırdı; katliamın sorumlularının yargılanmasını talep eden ailelere ve avukatlarına ise “polise mukavemet”ten dava açıldı. Vekillerin, belediye başkanlarının Ilısu Barajının suları altında kalacak antik kent Hasankeyf’te yapmak istedikleri basın açıklamaları defalarca engellendi Hak savunucularının yaptıkları anmalar, doğanın talanına karşı çıkan yurttaşların nöbet eylemleri, haklarını talep eden işçilerin yürüyüşleri de yasaklıydı. İZBAN grevi, Cumhurbaşkanlığı kararıyla yasaklandı. Kararla birlikte 16 yıllık AKP iktidarında 16. grev engellendi.

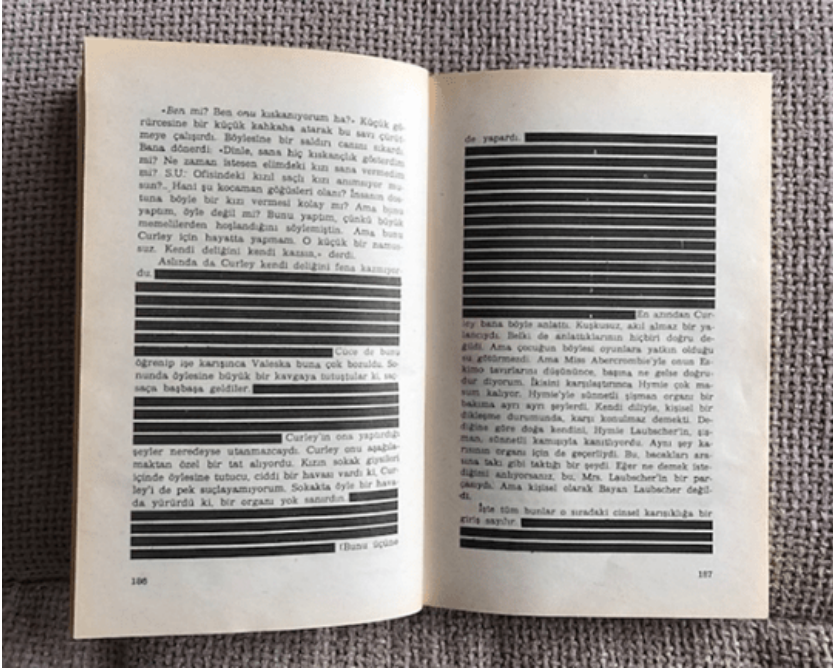
İstanbul Valiliği Onur Yürüyüşü’nü bu yıl da yasakladı; 2018’de İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü’nde gözaltına alınan 6 kişi hakkında dava açıldı. Onur Haftası etkinlikleri İzmir, Antalya, Mersin ve G. Antep’te de yasaklandı. Ankara’da, OHAL döneminde ilan edilen LGBTİ+ etkinlik yasağı idare mahkemesi tarafından sonlandırılmasına rağmen, yasaklar fiili olarak sürdürüldü. Eylemler, paneller, film gösterimleri Ankara Valiliği tarafından “toplumsal duyarlılıklar, genel ahlak, genel sağlık ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” gerekçe gösterilerek yasaklandı. Kadıköy Kaymakamlığı da Queer Olympix’i “kamu düzeni, genel sağlığın ve genel ahlakın korunması” gerekçeleriyle yasakladı.

Çocuklarının PKK tarafından kaçırıldığını iddia eden bir grup aile Diyarbakır HDP binasının önünde nöbet tutmaya başladı. Eylem iktidar tarafından da desteklenirken; HDP, anneleri Meclis’e getirmeyi ve orada dinlemeyi önerdi ama medya bunu duymadı, görmedi, yazmadı. HDP önündeki eyleme İçişleri Bakanı da katılırken; darbe girişimden sonra tutuklanan askeri okul öğrencilerinin ailelerinin ve OHAL mağdurlarının AKP önünde yapmak istedikleri eylemlere ise izin yoktu... İçişleri Bakanı *“Sizi yürüten adam değildir”* dedi, HDP’li vekillerin yürüyüşleri engellendi. Aynı Bakan, *“Adana Şalgam Festivali’ne”* bu yıl getirilen yasağı *“geleneklerimize uygun değil”* diyerek savundu. Festival geçmiş yıllarda *“rakı festivali”* ismiyle başlamıştı.

KHK ile ihraç edilmelerinin ardından Bakırköy meydanında *“işimizi istiyoruz”* eylemi yapan ve daha önce dört kez tutuklanıp tahliye edilen öğretmenler Nursel Tanrıverdi ile Selvi Polat beşinci kez tutuklandı. Berkin Elvan’ın cenaze törenine katıldığı için bir yıl tutuklu kalan üniversite öğrencisi Berkay Ustabas *“2911 Sayılı Kanuna muhalefet”* suçlamasıyla 5 ay hapse mahkum edildi. Dosya Türkiye’deki yargı pratiğinde tutukluluğun adli önlemden ziyade bir cezalandırma yöntemi haline geldiğinin çok sayıdaki örnekten biri oldu.

Kocaeli’nde 4. Asliye Ceza Mahkemesi, Gezi Parkı eylemleri sırasında gözaltına alınan 236 yurttaşın 150’sini toplamda 98 yıl hapis cezasına çarptırdı. 17 kişi hakkında da 82 bin 400 TL para cezası verildi. Roboski Katliamı’nın 4. yıldönümünde köyde yapılan anma nedeniyle katliamda hayatını kaybeden 34 yurttaşın yakınlarına *“örgüt üyeliği”* suçlamasıyla dava açıldı. Belediyelere kayyım atanmasına ilişkin İstanbul’da yapılan protestolarda gözaltına alınan 4’ü gazeteci 49 kişi hakkında *“2911 Sayılı Kanuna muhalefet”*ten iki ayrı dava açıldı. Halfeti Belediyesi Sara Kadın Merkezi’nin etkinliğine katıldığı için yargılanan HDP Urfa Milletvekili Ayşe Sürücü *“2911 Sayılı Kanununa muhalefet”*ten 1 yıl 8 ay 15 gün hapse mahkum edildi. Nuriye Gülmen ve Semih Özakça’ya destek amacıyla yapılan eylem nedeniyle gazeteci Ercan Ayrancı’nın da arasında bulunduğu 8 kişi 5’er ay hapse mahkum edildi.

İstanbul’da düzenlenmesi planlanan “KHK’lar iptal edilsin, OHAL Komisyonu kapatılsın” başlıklı konser ile 33 kişinin hayatını kaybettiği Suruç katliamını anlatan “Gitmek” belgeselinin gösterimi; Ankara’da Sabahat Akkiraz’ın konseri; Adana’da Kürt Tiyatro Günleri; Van’da Kürt sanatçı Mem Ararat’ın konseri; Nusaybin Belediyesi tarafından düzenlenen açık hava konseri; Derik Belediyesi’nin “Zeytin Festivali”; Cizre Belediyesi’nin “Mem û Zîn Gençlik Kültür ve Sanat Festivali”; Grup Yorum’un değişik tarihlerde ve illerdeki konserleri mülki idareler tarafından “kamu düzeni ve güvenlik” gibi gerekçelerle yasaklandı.

Yayınlama Özgürlüğü...

2019 yılı yayınevlerini ve yazarları yeni hak ihlalleriyle karşı karşıya bırakırken, yayınlama özgürlüğü yolunda olumlu bir gelişme gözlemlenmediği gibi, var olan sorunlara yenilerinin eklendiği bir yıl oldu.

Toplatma, dağıtım engelleme kararlarıyla birlikte yazar ve yayınevlerinin yargılandıkları davalar hiç eksik olmadı. Türkiye Yayıncılar Birliği'nin verilerine göre 30 kitap 7 dergi hakkında toplatma kararı verilirken, HDP'nin kayıym atanan belediyelerin hukuksuz uygulamalarını derlediği raporu da yasaklandı. Avesta Yayınevi hakkında "terör örgütü propagandası" suçlamasıyla yeni bir soruşturma daha açılırken, yayınevinin sosyal medya paylaşımları suçlamaya delil olarak gösterildi. 68 kuşağı önderlerinden İbrahim Kaypakkaya'nın makalelerini kitaplaştıran Umut Yayımcılık ile kitabı basan Yön Matbaasının yetkilileri "örgüt propagandası" ve "örgüt yayınlarını bas-

mak ve yayınlamak”tan mahkum edildi. Yeni Yaşam gazetesinin 15 Şubat 2019 tarihli sayısı hakkında toplatma kararı çıkardı. Gazetede “PKK’nin şiddet ve tehdit içeren eylemlerinin meşru gösterildiği, övücü resim ve yorumlara yer verildiği ve örgüt propagandası yapıldığı” savunuldu.

Bakanlıkların içerik denetleme uygulamaları genişleyerek sürdü. Yapısı değiştirilerek Aile Bakanlığı’na bağlanan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu’nun yıllar sonra bir dizi karar alması bunun tipik bir örneği oldu. Bakanlık yöneticilerinden oluşan kurul 8 kitabı “muzır” ilan etti. Türkiye Yayıncılar Birliği bir açıklama yaparak, Aile Bakanlığı’nın yeni sansür kurulu olduğunu belirtti.

Anayasa Mahkemesi hapishanelerde kitapların teslim edilmemesinde somut kriterler bulunmadan yapılan keyfi uygulamaların hak ihlali olduğuna karar verdi. Ancak hapishanelerde süreli ve süresiz yayınların yasaklanması ve engellenmesiyle mahpusların haklarının ihlal edilmesindeki artış devam etti.

Bu dönem önemli bir gelişme de düşünce ve ifade özgürlüğünü engellemek amacıyla uygulanan sansür ve yasaklamaların artık vatandaşlar tarafından da doğal karşılanması ve hatta desteklenmesi oldu. Sosyal medyada kampanyalar şeklinde gelişen talepler sonucu, yayınevleri bazı kitapları yayından kaldırdı. Haklarında dava açılan yazarlar, yayıncılar oldu.

Örneğin “Kirli gerçekçilik” akımından yola çıkılarak kurgulanmış öykülerden oluşan ve çocuğa yönelik cinsel istismarın failin gözünden anlatıldığı “Zümrüt Apartmanı” kitabıyla ilgili “müstehcenlik” iddiasıyla soruşturma başlatıldı. Sosyal medya üzerinden hedef haline getirilip adeta linç edilen, ardından da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın şikayetçi olduğu 2013 tarihli kitabın yazarı Abdullah Şevki ve Kurgu Kültür Merkezi Yayınları’nın sahibi Alaattin Topçu gözaltına alındı. Haklarında dava açıldı.

Bu baskı atmosferi yazar ve yayıncıları otosansüre yönlendirmeye de devam etti. Paulo Coelho’nun, Can Yayınları tarafından yayımlanan “11 Dakika” romanında ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin Yapı Kredi Yayınları tarafından 2006 yılında yapılan baskısında “Kürdistan” kelimesinin sansürlendiği ortaya çıktı.

Susma Platformu'nun 2019 yılında sanat ve medya alanlarında gerçekleşen sansür uygulamalarını içeren yaklaşık 300 vakayı ele aldığı rapora göre soruşturma, dava, gözaltı ve tutuklamalar devletin halen en kaba yöntemlerle ifade özgürlüğüyle savaştığını gösterdi. Sansürün ve ifade özgürlüğüne yönelik ihlallerin gerekçeleri ise çoğunlukla “terör”, “propaganda”, “genel ahlak” ve “kamu düzeni” olarak kayıtlara geçti. Freemuse'un 2019 raporunda Türkiye, sanatçıların sanatsal ifade özgürlüğünün en çok ihlal edildiği, sanatçıların yargılandığı, gözaltına alındığı, hapis cezasına çarptırıldığı ve sansürlendiği ülkeler arasında ön sıralarda yer aldı.

Her Türlü Hukuksuzluğun Güvencesi: Cezasızlık...

Cezasızlık kavramı, en yalın ifadeyle, yaşanan hak ihlallerinin soruşturulmasının, faillerinin bulunmasının, yargılanmalarının ve cezalandırılmalarının hukuki, idari veya fiili olarak mümkün olmaması hali olarak tanımlanabilir. Fîil ve failden başlayarak devletin tüm organlarına varana kadar her kademeyi kapsayan bu mekanizma, Türkiye’de son derece yaygın bir idare ve yargı pratiği. Ve bu pratik 2019 boyunca da hiçbir değişikliğe uğramadan sürdürüldü. Kürtlerin, siyasi muhaliflerin, etnik ve dini azınlıkların, insan hakları savunucularının, mültecilerin, kadınların, LGBTİ bireylerin, barışçıl protestocuların maruz kaldığı yaşam hakkı ihlalleri, işkenceler, nefret suçları; soruşturma izni verilemeyerek, başlatılan soruşturmalar sürüncemede bırakılarak yahut da takipsizlik, beraat, zaman aşımı gibi kararlarla cezasız kalmaya devam etti. İşte 2019 yılından bazı örnekler;

Tahir Elçi cinayetinin üzerinden 4 yıl geçmesine rağmen soruşturmada sis perdesini aralayacak bir ilerleme kaydedilmedi. Bu süre içerisinde ne fail ne de şüpheli olarak kimsenin ifadesi alınmadı.

Mardin'in Kızıltepe ilçesinde, evinin önünde polisler tarafından katledilen 12 yaşındaki Uğur Kaymaz'ın öldürülmesinin üzerinden 15 yıl geçti. 15 yıldır cezasız kalan dosya, şimdi yeniden AİHM önünde. Anayasa Mahkemesi (AYM) suikasta uğrayan Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'in ailesinin etkin soruşturma başvurusunu, başvuru yolları tükenmediği gerekçesiyle reddetti.

1992-1996 yılları arasında yaşanan kaybedilme ve infazlarla ilgili "JITEM Davaları"ndan ikisi daha beraatle sonuçlandı. Diyarbakır E Tipi Kapalı Cezaevi'nde 1996 yılında 10 tutuklunun dövülerek öldürülmesiyle ilgili dava zaman aşımı gerekçesiyle düşürüldü.

Mayıs ayında Urfa'nın Halfeti ilçesinde çıkan çatışmanın ardından ilçe polis ablukasına alınırken, gözaltına alınan ve aralarında çocukların da olduğu 54 kişiye uygulanan işkenceye ait Baronun ve sivil toplum örgütlerinin tüm tespit ve girişimlerine rağmen hiçbir işlem yapılmadı. Van'da işkence suçuyla yargılanan bir polis, kamera kayıtlarının kalitesinin düşük olması ve işkencecilerin yüzlerinin net olarak seçilememesi gerekçesiyle beraat ettirildi.

Muğla'da polis kurşunuyla öldürülen 21 yaşındaki üniversite öğrencisi Şerzan Kurt ile ilgili Yargıtay kararı sonrası yeniden görülen davada daha önce "kasten öldürmek"ten 16 yıl hapse çarptırılan polis, bu sefer 12 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Ceza "haksız tahrik" ve iyi hal indirimleriyle 7 yıl 6 aya indi. Gaz fişegiyle öldürülen 8 yaşındaki Enes Ata ve 14 yaşındaki Mahsum Mızrak'ın ölümüne ilişkin istinaf kararı sonrası yeniden yapılan yargılama yine beraatle sonuçlandı. Basın açıklaması sırasında kolu kırılan HDP Milletvekili Feleknaş Uca'nın suç duyurusunda "müdahale hukuka uygun" diyerek takipsizlik kararı verildi. Aynı şekilde eylem sırasında kolu kırılan Berkin Elvan'ın annesi Gülsüm Elvan'ın suç duyurusunda da *'Polislerin suçlu yok, kolunu kendisi kırmış olabilir'* denildi.

CHP İstanbul Milletvekili Sezgin Tanrıku, 2019 yılının ilk 11 ayında 1.389 işkence vakası kaydedildiğini açıkladı. İşkence suçunun üzerini örtmek için "polise mukavemet ve direnme" davalarının ciddi artış yaşandığını belirten Tanrıku, *"2018 yılında 163 bin kişi hakkında 'polise mukavemet ve direnme' suçundan soruşturma*

başlatılmış, bunlardan 46 bini hakkında dava açılmış. Sahte ‘polise mukavemet’ tutanakları ile işkence suçları gizlenmeye çalışılıyor” dedi. Bunun en net örneklerinden biri, Gürpınar İlçe Emniyet Müdürlüğü’nde 2016 yılında işkence gören Koçer Sason Yapıcı oldu. İşkence mağduru “görevli memura mukavemet” suçlamasıyla 1 yıl 7 ay hapse mahkum edilirken, işkenceci emniyet amiri beraat etti. Mahkeme, polisin “gözetli işlemi sırasında maruz kaldığı direnme ve hakaretler karşısında hiddetli eleme kapılıp Yapıcı’yı darp ettiğine(!)” karar verdi.

İstanbul Valisi, avukat Sertuğ Sürençoğlu’nu darp eden Cumhurbaşkanlığı korumaları hakkında soruşturma izni vermedi. Vali işkenceye maruz kalan Sürençoğlu’nun *“Götürüldüğü araç içerisinde beklerken aracın sert kısımlarına kafasını vurarak kendisine zarar verdiğini”* iddia etti. Ankara Emniyet Müdürlüğü, gözaltına alınırken polisin tacizine uğrayan üniversite öğrencisini hedef gösterdi, *“Kardeşiyle terör örgütü eylemlerine katıldı, babası FETÖ üyesi”* dedi. İçişleri Bakanı da *“Polise tacizci diyen alçaklar gereğini görecektir”* dedi. İstanbul Emniyet Müdürlüğü, müebbet hapis cezası alan işkenceci 4 polise zamanaşımı nedeniyle disiplin cezası veremeyeceğini iddia etti. Van Valiliği, 3 çocuğa işkence yapan polisler hakkında savcılığın istediği kamera görüntülerini işkence olayının olmadığını ileri sürerek göndermedi.

15 Temmuz darbesinin ertesi sabahı Boğaziçi Köprüsü’nde linç edilerek öldürülen askeri okul öğrencisiyle ilgili savcılık darbe girişimini bastıran sivillere cezasızlık öngören OHAL KHK’sını gerekçe göstererek “kovuşturmaya yer yoktur” kararı verdi. OHAL KHK’sıyla getirilen cezasızlık düzenlemesi, TMSF tarafından el konulan şirkete atanan kayyımın inşaatla yaşanan iş cinayetiyle ilgili beraat ettirilmesini sağladı. Tekirdağ’ın Çorlu ilçesinde 25 kişinin öldüğü tren kazasıyla ilgili siyasetçiler, bürokratlar, TCDD’nin üst yönetimi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildi. Kadın cinayetleri; iyi hal ve “tahrik” indirimleri, serbest bırakma gibi kararlarla cezasız kalmaya devam etti.

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Hastanesi’nde tedavi gören eşiyile Kürtçe konuştuğu için ırkçı saldırıya uğrayan 74 yaşındaki Ek-

rem Yaşı'nın yaptığı suç duyurusu takipsizlikle sonuçlandı. Konya Büyükşehir Belediyesi'ne ait reklam panoları ve otobüs duraklarına asılan antisemitist ve ayrımcı ifadelerin yer aldığı afişlerle ilgili “ko-vuşturmaya yer olmadığına” karar verildi. Yazar Hayko Bağdat’a “*kılıç artığı*” diyen Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Yahya Mustafa Keskin hakkında yapılan suç duyurusu takipsizlikle sonuçlandı.

Trabzon’da Irak’tan gelen Kürt kökenli turistler linç girişimine uğradı. Saldırganlar değil, turistler gözaltına aldı. Valilikten yapılan açıklamada, “*vatandaşlarımız sakinleştirilmiş*” denildi; savcılık gözaltına alınanların sınırdışı edileceğini duyurdu. Cezasızlık pratiğinin alışılmış(!) bir örneği olarak sorumlulardan hesap sorması gereken resmi kurumlar, mağdurları “suç”lu ilan etti, faillelere ise arka çıktı.

Yayın yasakları da yargı süreçlerinin ve sorumluların kamuoyundan gizlenmesinin ve olayın üstünün örtülmesinin araçlarından birisi olmaya devam etti. Birkaç örnek vermek gerekirse: Hakkari’nin Derecik ilçesinde askerler tarafından açılan ateş sonucu yaşamını yitiren 14 yaşındaki Vedat Ekinci’nin ölümüne ilişkin dosyaya; Giresun’un Eynesil ilçesinde şüpheli şekilde hayatını kaybeden Rabia Naz Vatan’ın ölümüne ilişkin soruşturmaya; ve Bingöl, Antalya, İzmir ve Kırşehir’deki dört ayrı cinsel istismar vakalarına gizlilik ve yayın yasakları getirildi.

SON SÖZ

Bir söz vardır “Gelen gideni aratır” diye.

Aman bu yıl geçen yılı aratmasın.

2019 tam anlamıyla bir kabustu, bitmedi daha.

Bir gün bitse de *-ki mutlaka bitecek, çünkü eşyanın doğasına aykırı, bu deli gömleği Türkiye’nin iç dinamiklerini daha fazla zaptedemez-* bırakacağı derin ve kalıcı yaraların nasıl onarılacağı başlı başına bir sorun. Aynen 1980 rejiminin bıraktığı derin yaralar gibi. Zaten Erdoğan diktasının da Evren diktasının tortusu üstüne inşa edildiğini söylemek yanlış olmaz.

Kabusun biteceğini nerden biliyorum?

Bitmeye başladı bile. Sadece ben değil, herkes görüyor, siz de görüyorsunuz.

Medyanın neredeyse tümünün ya satın ya esir alınarak tek sesli haline getirilmesine rağmen, yağcılar korosunun “*Her şey mükemmel, büyük Türkiye doğuyor*” nakaratlarına rağmen, birbirlerine demedik hakaret bırakmayan Bahçeli ile Erdoğan’ın canciğer kanka olmasına, sorunu BEKA (varolma) sorunu olarak ilan etmelerine; iktidara yönelik en ufak eleştirinin polis-savcı-mahkeme yoluyla cezalandırılmasına rağmen...

... son sözü çarşı-pazar söylüyor.

İnsanların ekmeği her geçen gün biraz daha ufalırsa hamaset nutukları nereye kadar işe yarar?

*****

31 Mart Yerel Seçimleri’nde yapılan her türlü hile hurdaya rağmen, seçimlerin hakemi durumunda olması gereken YSK/Yüksek Seçim Kurulu’nun da hilelere çanak tutmasına -hafif kaçtı- başrolde olmasına rağmen Erdoğan, büyük şehirlerin neredeyse tümünü kaybetti.

En önemlisi de en büyük rant kapısı İstanbul’u kaybetmeyi bir türlü hazmedemedi.

Mızıkçılık parayla mı?

Oylar çalınmış, muhalefet bunu nasıl yapabildiyse?

Sandık kurullarında KHK ile işten atılmış kişiler varmış, bazı sandık başkanları devlet memuru değilmiş, miş, miş, miş...

Oylar sayıldı, bir daha, bir daha sayıldı, aradaki fark 12.000'e düştü ve YSK -nedense sadece- Büyükşehir Belediye Başkanı seçiminin yenilenmesine karar verdi.

Olur mu böyle şey? Olmaz böyle şey! Ama Hazreti YSK böyle yaptı ve oldu!..

23 Haziran'da yenilenen seçimler, oyların çalındığının da ispatı oldu.

CHP adayı İmamoğlu ile AKP/MHP adayı Binali Yıldırım arasındaki oy farkı 12 binden 801 bine çıkmaz mı, tamam işte, hırsız yakalandı.

Kimmiş?

*****

Ama bütün bunlar, sonucun çok yakın olduğunu vaat etmiyor.

Erdoğan, büyük şehirlerde henüz cesaret edemiyor ama HDP'nin kazandığı belediyeler, ellerinden zorla alınarak kayımlara -genellikle vali ve kaymakamlara- devrediliyor, eş başkanlar tutuklanıyor.

Oyla seçilmişlerin yerine tayin edilmiş memurlar.

Siz o illerin, ilçelerin halkı olsanız, bir daha seçim sandığına gider misiniz?

Nereye gidersiniz?

*****

İşin en korkunç tarafı da bu. Demokratik yolla, seçimlerle kaybettiklerini geri almak için toplumsal gerilimden, kutuplaşmadan medet ummak.

7 Haziran 2015 seçimlerinde HDP %10 barajı aşarak bu baraj yüzünden çöpe giden oylarını geri alınca, mecliste 80 koltuk kazandı, AKP çoğunluğunu kaybetti.

Erdoğan ne yaptı?

Önce, hükümetin kurulamaması için, vakit kazanmak için elinden geleni.

Sonra da mimarı olmak istediği iç barışı kendi eliyle bitirdi.

Uçaklar Kandil'i bombaladı, sokaklarda barikatlar, sokağa çıkma yasakları, katliam.

Sadece bizde değil, dünyanın her yerinde aynı.

İnsanlar güvenlik korkusuna kapılınca hemen güçlünün ardına geçer, Maslow'un ünlü İhtiyaçlar Piramidi'nin 2. temel tabakası.

1 Kasım 2015 seçimlerinde 317 koltukla iktidara tekrar kavuştu, ama HDP yine barajı aştı, 59 koltukla TBMM'deki 3. büyük parti.

... Ve çarşı pazara hakim olamayınca oy kaybı da durmadı (Maslow Piramidi'nin temel tabakası "yaşam ihtiyaçları").

MHP yine imdada yetişti, ama titizlikle takip ettirdikleri kamuoyu anketleri giderek daha kötü sonuçlar verince yeni bir maceraya sürüklendik, kılavuzumuzun önderliğinde: Suriye.

Uzun etmeyeyim, o da yetmedi, şimdi Libya.

"Yurtta Barış", Kürtlere saldırarak yok edilmişti; "Dünyada Barış" ise Suriye ile, Doğu Akdeniz ile, Libya ile yok edilmeye devam ediliyor.

Yeni ideolojimiz: Ankara'nın güvenliği, güney sınırlarımızda bitmez. Şam'da, Bağdat'ta, Trablus'da...

Tamam, gidip oraları da alalım, Osmanlı İmparatorluğunu ihya edip Tayyip İmparatorluğunu kuralım.

Peki, Şam'ın, Bağdat'ın, Trablus'un güvenliğini hangi hudutlarda sağlamamız gerekecek?

Kazablanka'da, Tahran'da, Kahire'de?

*****

Bu karanlık tabloyu daha da karartan, ana muhalefet partisinin hali.

AKP iktidarının çöküşünü başlatan, son yerel seçimlerde aday göstermeyerek CHP'nin başarısını sağlayan HDP'yi her fırsatta satıyor.

Eş Başkanlar Demirtaş ve Yüksekdağ, AIHM kararına rağmen neden hala içerde?

Ona değmeyen yılan 1000 yıl yaşayabilir, ama ilk sokacağı da kendisidir.

Yine de iyi şeyler dileyelim 2020'den.

Tabii eşeğimizi önce sağlam kazığa, yani kendi direniş gücümüze bağlamadan olmaz.

Armut dalında pişip ağzımıza düşmüyor...

Şanar Yurdatapan

13 Ocak 2020

